



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Richardi Arsdekin Soc. Jesu Sac. Theol. Professoris.
Theologia Universa**

Archdekin, Richard

Dilingae, 1687

Secunda Secundæ. De Fide, Spe, Charitate, Justitia & Jure, & de Religione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38477

SECUNDA SECUNDÆ PARTIS THEOLOGICÆ

DE FIDE, SPE, CHARITATE, JUSTITIA
ET JURE.

CAPUT I.

De FIDEI objecto, veritate, evidentia, credi-
bilitate, & obscuritate.

DE Fide supra in Tomo 1. & infra in Tomo 2. tradun-
tur sũc sequentia locis infra notatis.

Tomoi. p. 1. De Deo ut est Objectum generale Fidei:
De illius Demonstratione & credibilitate tam quoad A-
p̄stolos, quam Hæreticos, & huius temporis Libertin: De
Fidei vera Analysi: De vera Fide in sola Ecclesia Romana:
De Notis verae Ecclesie: De Scriptura, Concilio, Pontifice
omnino hoc tempore controversa: De cæteris in Fide Contro-
versis modernis: De singulis Sectis particularibus, eorum-
que distinctis erroribus: & alia pertinentia ad Praxim ex-
pediam Sectarios in singulis convincendi. &c. Traduntur
hæc singula ex professo toto Tomo 1. pag. 1. ab initio, &
deinceps, usque ad eusdem Tomi Partem 2. pag. 108. Alia
etiam ad Praxim, de Dubio in fide, professione fidei exter-
na, agnitione, restrictione, aliisque plurima ad fidem
& Hæreticos in omni materia pertinentia, traduntur in
Tomo 2. Tractatu 6. per totam. Hæc tantum quædam,
quæ maxime ad Doctrinam Speculativam pertinent
subijcienda erunt.

FIDES proprie, ut est virtus Theologica, definitur,
Assensus certus, & obscurus, propter Dei testimonium.

Objectum Fidei adequatum in actu primo remoto,
est omne revelabile; in actu primo proximo, omne
quod actu revelatum est. Objectum Fidei primum,
& attributionis, ad quod cætera referuntur, est ipse De-
us sub ratione suæ Deitatis: secundarium est Christus.
Quia Deus uti est primum Ens, ita etiam est primum
Credibile, & reliqua Mytheria credita ad illum refe-
rentur, quatenus ad manifestandum aliquas ejus per-
fectiones conducunt, ut Fides de Incarnatione ad ma-
nifestandam Dei bonitatem, Fides de Inferno ad Dei ju-
sticiam &c.

Prima veritas revelans et si sit extrinseca objecto re-
velato, habet tamen necessariam connexionem cum il-
lius veritate. Quia cum testimonium Dei de se sit infal-
libile, repugnat illud existere, & non existere veritatem
objecti circa quod testimonium illud versatur, & sic
fundat assensum certissimum.

Dices, Cur non potius dicatur, Fidem attingere
solum veritatem mysterii revelati, & non testimo-
nium Dei extrinsecum, quod videtur tantum se habe-
re per modum conditionis ut mysterio per se assentia-
mur?

Resp. Et si possit absolute dari talis assensus, de facto
tamen, cum fides nostra sit virtus Theologica, debet
pro objecto formali principali habere Deum, idque sub
ratione summæ veracis, cum sub hac ratione mereatur
fidem summæ certam. Hinc quidam Catholici, qui o-
lim docuerunt Deum posse mentiri, illi in actuali fidei
exercitio revocabant practicæ errorem illum, quem
speculative docebant.

Revelatio divina sumpta proprie, fit per productio-
nem signi ex instituto, quo Deus exterius significat id
quod habet in mente. Dicit illa in Deo cognitionem
objecti, & volitionem illud manifestandi per signum
extrinsecum: estque revelatio illa Pars motivi for-
malis, non sola illius applicatio ad intellectum no-
strum: Pater hoc ex Scripturis quæ comparant testi-
monium Dei testimonio hominum, quod constat si-
gnis externis, & per se est nobis ratio credendi id quod
ab homine asseritur, prout simul est informata veracita-
te interna asserentis.

Per quamlibet Dei revelationem externam, impli-
cite nobis revelatur ista divina veritas. Nam pro-
pter hanc Deus nos obligat ad certissime credendum,
se veraciter revelare. Non enim potest illa veracitas
nos movere ad assensum certissimum, nisi prius, saltem
ratione, cognoscatur ipsa certissime, quod supponit
in assensu Fidei certissimo à Deo nobis imperato.

Dei Existentia lumina natura nota, credi potest
propter revelationem adhuc certius, quamvis obscu-
rius notam per lumen Fidei. Sic possemus certius cre-
dere nos vivere, quod nobis sine revelatione est evi-
dens, si Deus id nobis revelaret. Hoc etiam admittit
Philosophia, docens circa idem objectum scientiam
cum opinione consistere.

Propositio Ecclesie, prout ea habet auctoritatem di-
vinam, ratione assistentiæ divinæ ne erret, in Scripturis
illi promissa, integrat objectum formale Fidei, tam-
quam locutio Dei mediata per Ecclesiam facta. Ratio
est, quia Ecclesia sic spectata est Dei organum, sive in
loquendo instrumentum. Ergo ejus locutio. Quia
quod Deo inspirante & dirigente dicitur, est verè ver-
bum Dei.

Propositio Ecclesie per se eatenus tantum prærequi-
ritur ad assensum Fidei, quatenus requiritur ad pru-
dens illius assensus imperium. Proinde facit illa res Fi-
dei proximè credibiles, non ut motivum formale, etiam
partiale, sed ut conditio illud applicans; & in eam sub
hac solum ratione Fideles, etiam simpliciores, fidem
suam resolvunt. Quia satis sciunt saltem confusè, cre-
dendum esse propter solum Dei testimonium. Quod si
sistant in sola propositione Ecclesie, non eliciunt ac-
tum Fidei divinæ, sed tantum humanæ. Probarur et-
iam ex Scripturis pro motivo Fidei adducentibus au-
thoritatem divinam, excludendo humanam, ut Mat-
thæi 16. Caro & sanguis non revelavit tibi, sed Pater me-
us qui in cælis est. Et ad Thessal. 2. Accepistis illud,
non ut verbum hominum, sed ut verè est verbum Dei.
Ita Ariaga, aliique, contra Lugo, aliosque volentes ad
motivum formale Fidei intrinsecè spectare etiam pro-
positionem Parochi, Parentis, aut Magistri articulum
Fidei docentis.

Dices, Lucae cap. 10. Christus discipulis dixit, Qui vos
audit me audit. Ergo locutio instructoris est etiam lo-
cutio Dei.

Resp.

rsde
kin

theo-
logia

Resp. Neg. conseq. Quia probabilis videtur Christianam ibi agere tantum de obedientia erga Superiores ipsius nomine aliquid præcipientes. Adde, aliam tuisse rationem Apostolorum, quibus ibi locutus est, aliam nunc Parochi, nam Apostolis specialiter aderat Christus ne docendo errarent, quod de Parocho dici non potest.

Quamvis *Mendacium* secundum se non implicet in alio, implicat tamen relativè ad essentialem Dei veritatem: cum hæc debeat esse summè perfecta. Nec refert quod peccator inferno dignus mereatur etiam penam deceptionis. Quia etsi mereatur, deceptionem permissivam, quâ Deus permittat peccatorem ab alio decipi, non tamen positivam, quæ cum sit per se inordinata non potest à Deo in penam infligi.

Ad Scripturas aliquando insinuantem Deum aliquos *Decepisse*; Respondendum est, illas intelligendas de deceptione tantum *permissiva*.

Si dicas, Deum nullam habere legem quâ mendacium aut deceptio ipsi prohibeatur.

Resp. Ipsum Deum sibi legem esse, hoc sensu, quod per suam summam perfectionem sit determinatus ad nihil faciendum suæ naturæ disconveniens, quale esset positiva deceptio, quâ Deus numquam egere potest, cum aliter omnia possit.

Idem dicendum respectu Dei de *Restrictione* purè mentali, ob eandem rationem, quia illâ Deus numquam indiget, quam etiam respectu hominum inordinatam & illicitam esse ostendimus infra in *Tom. 2. Part. 3. Tract. 1. cont. part. quest. 1.*

De *articulo falso*, non potest elici assensus Fidei infusa per motiva credibilitatis cum aliis veris articulis proposito: quamvis tunc possit voluntas affectu prudenti, ac supernaturali, illum assensum imperare: Ut si Pastor per motiva respectu audientis prudenter efficaciam proponat Verbum esse incarnatum, & quidem ab æterno, audiens ille credit actu Fidei Verbum esse incarnatum, non tamen id factum ab æterno, quamvis & hoc credendo in tali casu actum eliciet non verum, tamen meritorium. Quia procedit bona fide, & ex sincero affectu credendi revelationi divinæ, quamvis in hoc à parte rei non existenti.

Fides quidem docet, *Hostiam* sacram quæ in Missâ adoranda proponitur esse adorandam, sed non prorsus absolute, sed sub hac tacita conditione, si sit legitime consecrata. Quia assensus Fidei, qui debet esse prudens, omnibus consideratis talem tantum actum requirit.

Virtus Prudentia infusa, est etiam essentialiter vera. Hinc v. gr. dationem elemosinæ illa non dirigit huic pauperi, speculativè iudicando hunc esse pauperem qui verè non est talis, sed iudicando hic & nunc honestum esse pauperi succurrere. Quia hoc postremum omninò verum est, etsi pauper in re esset tantum fictus.

Mysteria Fidei non sunt *metaphysicè evidentiâ*, Fide divina supernaturali, etsi essentialiter determinata ad verum. Quia aliàs essent evidenter vera, quod non requiritur, cum sit evidens nihil posse ejusmodi assensum metaphysicè evidentem terminare quod non sit verum. Sunt tamen *evidenter credibilia* Fide divina, evidentiâ magna *moralis* excludente omne dubium rationabile de opposito; juxta *Psalmum 92.* Testimonia tua credibilia facta sunt nimis, id est, valdè credibilia.

Ad actum Fidei non prærequiritur iudicium credibilitatis evidens *evidentiâ absolute* respectu omnium. Quia aliàs soli docti essent capaces assensuum Fidei, cum soli sint capaces penetrandi vim motivorum credibilitatis absolute evidentiâ. Sufficit ergo *evidentiâ respectiva*, sive cuiusque captui ita accommodata ut in unoquoque sit sufficiens ad prudentium voluntatis ad credendum, qualis respectu rudiorum aliquando sufficere potest ea quæ fundatur in dictis Parochorum vel Parentum. Quia Deus ab homine in agendo tantum requirere potest iudicium prudens & sincerum juxta personæ inquirentis capacitatem.

Actus Fidei ex se est *essentialiter obscurus* saltem permissimè, sicut nempe ut non exigit evidentiâ in suo objecto. 1. Quia dicitur in Scripturis fides *argumentum non apparentium*: 2. Quia alioqui fides non esset meritoria, nec prærequireret imperium voluntatis, quod est contra illud S. Augustini, *Homo credere non potest, nisi volens*. Nec refert quod 2. *Corinth. 3.* fides dicatur *claritas*, quia hoc intelligitur tantum comparativè ad legem Mosaicam. Quando de Fide dicitur Joan. 1. *quod vidimus* &c. tantum significatur Apostolos fuisse testes oculatos miraculorum quæ coram viderunt à Christo patrari.

Actus Fidei consistit cum naturali *cognitione evidentiâ*, saltem abstractiva, ejusdem objecti. Quia alius vir doctus non posset fide Theologicâ credere Dei existentiam lumine naturali sibi evidentem & demonstrabilem, quod tamen requirit Apostolus ad *Hebræos 11.* Accedentem ad Deum credere oportet quia est, &c.

Hinc actus Fidei & *scientia* simul in eodem intellectu nullam involvit superfuitatem. Quia prior tribuit illi actui plus certitudinis, posterior plus claritatis, adeoque uterque simul actum magis perficit, & intellectui utilior evadit. Idem sit de naturali cognitione intuitiva, sensitiva, & experimentalis ejusdem objecti, ob rationem assignatam.

Connaturaliter tamen & de lege ordinaria non consistit fides cum *visione beatifica* circa idem objectum, ut colligitur ex 1. *ad Corinth. 13.* Quia imperfectio & obscuritas Fidei non decet statum clarè videntis Deum: quæ tamen est repugnancia tantum mortalis, non physica & absoluta.

Fides consistit cum *opinione* virtualiter tantum formidolosa circa idem objectum, non cum formidine formali ab intellectu certitudinem excludente. Quia formido illa virtualis, non hæc, stat cum firmitate assensus ad fidem requisita. Nec potest tali opinioni subesse error; quia hic repugnat perfectioni actus supernaturalis.

Evidentiâ in *Attestante* est evidentiâ rei revelatæ in revelatione evidenter cognita, vel sic cognita ex signis & effectibus clarè manifestantibus eam esse Dei locutionem. Evidentiâ talem habuit primus & supremus Angelus de revelatione Trinitatis; quia advertit suum intellectum per illius revelationem immutari ab aliquo se superiore, & simul novebat nullam creaturam esse se Superiorem; sed solum Deum. Cum tali evidentiâ in attestante stat actus Fidei: quia potest præcindere ab illius evidentiâ, eliciendo assensum Fidei præcise ut est Dei testimonium.

Non potest *objecti evidentiâ* esse *partiale motivum* credendi, aut firmius credendi. Quia fides ex se debet esse

esse rerum non apparentium, ad Hebr. II. Nec refert quod Joannis 12. S. Thomas dicatur credidisse, quia Christum vidit. Quia vidit; ibi tantum denotat motivum illud credibilitatis quo inductus fuit ad credendam Christi divinitatem, non ipsum motivum formale & intrinsecum assensus Fidei quo illam credidit.

Apostoli habuerunt evidentiam verborum Christi, & Propheta evidentiam signorum quibus illis locutus est Deus, non tamen evidentiam in Atresante proprie dictam. Quia non habuerunt in illis evidentiam locutionis Dei prout est summè verax.

Articuli Fidei, sumpti pro mysteriis quæ debent ab omnibus credi, non creverunt successu temporis post Apostolos, nisi quoad explicationem eorum quæ in eis implicite continentur. Creverunt tamen si fuman- tur late pro quavis propositione nobis revelata. Quia jam multa sunt nobis revelata, ut Concil. Tridentinum esse legitimum, S. Franciscum esse in cælo, quæ tempo- re Apostolorum sic revelata non fuerunt.

CAPUT II.

De Fidei Regulis, certitudine, supernaturali-
tate, & libertate.

Regulæ Fidei sunt quinque, Ecclesia, Concilium, Pontifex (quæ dicuntur Regulæ Fidei Animarum) Scriptura & Traditio, quæ dicuntur Inanimata.

De his singulis, & omnibus circa eas Controversiis in hoc Opere agitur sive Tomo I. Part. I. Cap. 3. & deinceps usque ad Partem Secundam. Hic Principia quadam, maxime speculativa, & alia quadam particularia cum suis fundamentis breviter subjiciuntur.

Ecclesia est cæus fidelium sub uno capite Christo, ejusque in terris Vicario. Non soli justî & prædestinati sunt de Ecclesia. Comparatur enim à Christo Arca, in qua cum tritico sunt etiam paleæ, Matth. 3. Justi qui postea finaliter erunt reprobi, sunt de Ecclesia, & verè filii Dei, veritate formæ nunc constituuntis filium Dei, quæ est gratia & charitas, non veritate finis ultimo intenti, quæ est vita æterna.

Non sunt de Ecclesia Hæretici, etiam occulti; Nam de his intelligit Augustinus illud Joan. 1. erant inter nos, sed non erant ex nobis. Idem dicendum de Schismaticis. Quia sunt separati à capite Ecclesiæ, ergo non sunt hujus membra. Excommunicati etiam non sunt de Ecclesia: juxta illud Matth. 8. Si Ecclesiam non audierit sit tibi tamquam ethnicus & publicanus: quod intellige de excommunicatione majori. Catechumeni sunt de Ecclesia potentia proxima, non actu, per fidem charitate formatam, & votum baptismi, quamvis non strictè per ipsum Baptismum actu susceptum.

Vera Ecclesia debet esse visibilis, sive ex suis notis certò cognoscibilis: quia jubemur eam intrare, ut susus loco supra citato.

Nota veræ Ecclesiæ sunt, 1. Quod sit Una, unitate Fidei, capitis &c. 2. Sancta, sanctitate Doctrinæ, & finis, & præcipuorum ejus membrorum. 3. Catholica sive universalis quoad locum & tempus. 4. Apostolica origine, propagatione, & constantia in Doctrina ab Apostolis accepta. De quibus actum Tomo I. cap. 3. & seq. ubi ex his notis, aliisque ostensum, solam Romanam esse veram Christi Ecclesiam. Ubi & postea de Primatu Ecclesiæ in Pontificibus Petri successoribus: Et illius infallibilitate in definiendo, &c.

S. Paulus non constituit simul cum S. Petro unum Caput Ecclesiæ. Est Fidei: & confirmatur recentius ex Decreto Innocentii X. damnantis ut hæreticum Arnoldi dogma contrarium. Neque Paulus usquam dicit se parem fuisse Petro, sed se ab illo nihil accepisse, scilicet, potestatis ad exercenda Episcopalia per orbem universum, sed immediatè ab ipso Christo. Dum S. Epiphanius, aut alii videntur adversari, tantum volunt Paulum Petro collaborasse in fundando exordio Ecclesiæ Romanæ: & eodem sensu S. Irenæus Petrum & Paulum Collegas appellat.

Primatus Pontifici Romano competit jure divino: sic ut Ecclesia non possit illum alteri Episcopatu annectere. Prima pars est de Fide: & secunda Pars, quæ est maximè probabilis & communis, probatur ex Anacleto, Marcello, aliisque Pontificibus, & ex Concilio Lateranensi docentibus, Sedem Petri jubente Domino Romam esse traslatam: Ecclesiam Romanam à Christo primatum obtinuisse: Domino dissonante esse cunctorum fidelium matrem & magistram. Hinc porrò sequitur, Pontificem suam potestatem non accipere ab Electoribus tamquam eam conferentibus, sed ut ponentibus conditionem electionis sine qua non possit ea potestas illi competere.

Pontifex est infallibilis in definiendo, etiam extra Concilium. Quæ sententia habetur adeo communis & certa, ut Bellarminus, Bannez, & quidam alii censeant esse Fidei proximam: De qua, & nupera in Galliis controversia diffusè supra in Tomo I. inter Controv. recentiores Quæst. 2.

Ad Argumenta Ulteriora quæ in contrarium adducuntur.

Resp. Summatim; Patres Conc. Africani dum præferunt Concilium Provinciale Pontifici, tantum agere de quæstionibus facti particularis.

S. Cyprianus restitit quidem Stephano Papæ in quæstione de rebaptizandis, sed hoc factum cum nondum illa quæstio esset definita.

S. Petrus cogendo Gentiles judaizare erravit tantum errore conversationis & facti, non errore Doctrinæ: sicut Aaron permittendo adorationem vituli aurei.

Zepherinus Pont. non approbavit Doctrinam Montani, sed falso & privatim putavit non esse hæreticam, quam opinionem melius informatum postea revocavit.

Liberius Pont. Arianismum non approbavit definitivè, sed ex metu contra Athanasium subscripsit.

Vigilius Pont. erravit quidem ante suam electionem, non cum esset actu Pontifex. Gelasius Pontifex, tantum voluit Eucharistiam sub unica specie, Sacerdoti celebranti sacrilegam esse. Innocentius III. ait Baptismum in adulto formaliter hæretico Spiritum Sanctum non conferre, quod verum est de Spiritu gratiæ ritè intellectum. Gregorius XIII. cum dicit posse virum ob infirmitatem aliam ducere, loquitur de infirmitate impotentia perpetua quæ mulier laborat.

Alii Pontifices quos errasse objiciunt, errarunt tantum in quæstionibus facti particularis, vel ut Doctores privati, non ut Definientes aliquod dogma Fidei aut inorum pro Ecclesia univerfa.

Hinc rectè Facultas Theologica Lovaniensis anno 1544. cum aliis, inter articulos ad occurrendum Hæresi hunc constituit: Unus est Ecclesiæ summus Pastor, ad cujus judicium controversia de FIDE & Religione sunt referenda.

rs de
kin

theo-
logia

P. IV

referenda. Item, *Recta Fide tenenda sunt quae super Fidei & Morum negotiis definita sunt per Cathedram Petri, vel per Concilia.*

Requisita ad definitivam Pontificis locutionem sunt, 1. Ut objectum definitionis non sit factum particulare nullam habens cum revelationis connexionem. 2. Ut Pontificis assertio sit responsio directa ad quaestionem quaesitam, non aliquid per accidens in explicatione, probatione, aut aliter adjectum. 3. Ut sit expressa verbis definitionem indicantibus. 4. Ut definitio sit Ecclesiae promulgata more requisito.

Questio peculiaris est, An Pontifex possit errare in Fide saltem ut Persona privata. Negat sic posse pertinaciter errare Bellarminus, Suarez, & alii. Affirmat Bannez, Sotus, alique, utrimque probabiliter. Fundamentum Prioris sententiae praecipuum est, quod infallibilitas in definiendo connaturaliter requiratur indefectibilitatem in credendo. Quae in contrarium obijciuntur, non aegre intelliguntur de errore externo absque formali haeresi interna, vel de errore etiam interno in factis particularibus, non in aliquo puncto in Fide determinato.

Fide credendum est Pontificem Romanum legitime electum & ab Ecclesia pro tali receptum, esse verum Christi Vicarium. Est contra paucos qui admittunt certum, sed non Fidei.

Et probatur 1. Ex eo quod Ecclesia, quae est columna veritatis, non possit universaliter decipi illum pro tali recipiendo. 2. Ex decreto Martini III. id declarantis. 3. Quia in hac universalis revelata, *Omnia legitime electus est verus Petri successor*, continetur haec particularis, *Innocentius XI. legitime electus, est verus Petri successor.* 4. Quia credere tenemur hanc Ecclesiam visibilem, cui praesertim hic Pontifex, esse veram Ecclesiam; ergo & hunc esse legitimum Pontificem, per notas debite electionis moraliter evidentes, quae ad fundandum Fidei assensum sufficient.

Pontificatu privari potest Pontifex, 1. Per voluntariam abdicationem. 2. Per haeresim externam notoriam. 3. Per amentiam perpetuo durantem.

Definitiones & Decreta Pontificis censetur tota Ecclesia acceptare, quando ea acceptat maxima & sanior illius Pars, quamvis resistent aliquot Episcopi, uti resisterunt damnationi Arii quatuor Episcopi recusantes ei subscribere.

Certitudo actus, est infallibilis veritas istius assensus, firmaque ejus adhaesio ad objectum, qua virtualiter & exercite judicatur quod objectum non possit aliter se habere. Haec firmitas assensus in rebus per se notis necessario resultat ex objecti evidentia, adeoque non est libera, & consequenter excludit omnem formidinem de opposito. In obscuris, oritur ex prudenti imperio voluntatis seipsam & intellectum determinantis ad assensum, sic ut proinde sit libera, & solum excludat formidinem actualem. Quando ista firmitas imperatur ex levi fundamento, non est certitudo, sed pertinacia, ut in haereticis.

Actus Fidei est absolute certus. Est de Fide, aut Fidei proximum, contra Abailardum. Quoad infallibilitatem, est certior quovis assensu naturali quantumvis evidenti; Quia essentialiter nititur testimonio Dei reipsa existente, summe infallibili. Unde hac certitudine aequat visionem beatam: & superat assensum naturalem nitentem divina revelatione reipsa existente: Hic enim, quantum est de se, potest elici ejus

objecto non existente, adeoque esse falsus. Quoad certitudinem adhaesionis, certior est quovis assensu naturali elicto ab eodem homine, non aestimato tamquam Fidei: Quia est proportionata infallibilitati objecti formalis, quae cum sit summa, exigit adhaesionem appetitativè majorem omni adhaesione fundata in evidentia naturali: Est tamen adhaesivè incertior visione beatifica per se infusa, & aliis supernaturalibus etiam formidandi potentiam excludentibus. Est nihilominus absolute & spectata etiam ejus infallibilitate certior omni actu naturali, etiam (ut recte August.) quo quis experitur se vivere: Ili enim Scripturae 2. ad Cor. 10. in captivitate redigentes intellectum in obsequium Christi, & PP. Chrysol. & August. majorem tribuunt certitudinem, quam scientiae & experientiae qua per sensus aliquid certo cognoscimus.

Cum per motiva credibilitatis proponatur objectum Fidei ut evidenter credibile propter Dei testimonium summe infallibile, potest voluntas prudenter imperare, assensum praecise propter istud motivum, eique proportionatum, adeoque super omnia certum, & consequenter elicere assensum certiorum certitudine omnium motivorum credibilitatis collectivè, quippe quae talem assensum suadent, & ad eum obligant. Unde intellectus per fidem adheret firmius objecto credito, quam motivis credibilitatis, sic ut potius haec negaret, quam illud, si stante Fide hoc esset possibile.

Neque excessus ille certitudinis supra certitudinem motivorum credibilitatis caret motivo credibilitatis: Quia hunc excessum persuadent, motiva credibilitatis, eo ipso, quo probant hic & nunc Dei testimonio summe infallibili debitum esse assensum summae in adherendo certitudinis.

Assensus Fidei non est formaliter discursivus. In plures ex consensu communiori D. Thomae, aliorumque Doctorum, quibus favent communius S. Ambrosius, alique Patres. Ratio, quia alioqui non esset certior, sed incertior, iudicio naturali de bonitate consequentiae, à qua bonitate consequentiae ut à motivo partiali penderet, & acciperet suam certitudinem. Oppositum tamen est probabile: & spectata sola ratione forte probabilis: Cum enim assensus Fidei sit mediatus, adeoque discursus virtualis, non apparet, cur ei omnino repugnet ratio discursus formalis.

Dices, Inde sequitur quod certitudo assensus Fidei dependebit saltem partialiter à motivo merè naturali, scilicet à bonitate consequentiae juxta leges discursus naturalis, ac dialectici.

Resp. Sic non dependere à bonitate consequentiae tamquam à partiali motivo assensus Fidei, sed solum tamquam ab applicatione motivi, sive objecti formalis Fidei, scilicet veritatis, & revelationis divinae, quae per discursum & bonitatem consequentiae objecto materiali ab intellectu applicantur.

Conclusio objectiva legitime deducta ex duabus praemissis revelatis credi potest Fide divina, si nempe spectetur, non merè ut deducta, sed ut nititur revelatione &c. Unde talis conclusio sic deducta ex duabus praemissis revelatis, juxta Scotum, Suarez, & alios communius, est simpliciter de Fide. Quia cum identificetur realiter saltem in adaequate praemissis revelatis & in his contineatur, saltem confuse, est in eis sufficienter revelata, ut ex voluntatis imperio cre-

datur

datum præcisè ut revelata. Hinc de fide est, conclusio hujus Syllogismi: Omnes Apostoli acceperunt Spiritum S. Mattheus fuit Apostolus; Ergo Mattheus accepit Spiritum sanctum.

Conclusio deducta ex universali revelata, & *subsumpta non revelata, sed metaphysicè aut physicè certa*, est etiam de Fide. Quia quod revelatur de subiecto universalem sumpto revelatur de quovis, quod sub sumitur sub illo, seu quod in eo continetur, certò certitudine metaphysica aut physica. Hinc potest quis credere, infantem quem certò certitudine experimentaliter novit à se legitime baptizatum, esse in gratia: se verò extra gratiam, si sibi concius sit peccati mortalis non retrahenti. Ita Suarez, Tannerus, Lugo, alique, Contra Ariagam, Coninck, aliosque.

Dices, Conclusio sequitur debiliorem partem antecedentis, quæ hic est propositio physicè tantum certa.

Resp. Id intelligendum esse de conclusione quatenus deducta ex præmissis, non autem de conclusione tantum materialiter spectata, & contenta in præmissis.

Deductam etiam ex universali revelatâ, & subsumpta solum certâ certitudine magna morali, esse Fide divinâ credibilem probabilius videtur. Quia certitudo magna moralis revelationem sufficienter proponit, ad inducendam credendi obligationem. Hinc, quia revelatum est, Filium Dei descendisse de cælis pro omnibus hominibus, tenemur credere illud Symboli Nicaeni: *Qui propter NOS homines & propter nostram salutem descendit de cælis*: licet non sit revelatum nos existerè, aut esse homines, sed solum certum certitudine magnâ morali, quæ est sufficiens applicatio revelationis ad inducendam obligationem credendi.

Ut si Deus revelaret, omnes urbes Italiae intra annum everterendas, possemus Fide divina credere Romanam tunc everterendam, eo quod certitudine magnâ morali constet eam esse urbem Italiae. Ita Tannerus, Amicus, Oviedo, Lugo, alii communius, Contra Molinam, Ariagam, Coninck, &c.

Adultus non potest Fide divina credere se esse justificatum per *suscceptionem Sacramenti*: Quia de legitima ejus susceptione non potest habere certitudinem, id est, excludentem omnem formidinem prudentem de opposito, qualis requiritur de existentia revelationis ad prudens imperium assensus fidei, & ad obligationem credendi, ut docet Lugo, &c.

De propositione tantum *probabiliter revelata*, sive notitia tantum probabiliter revelationis qualiter sentiendum, declarat Innocentius XI. referendo hanc inter prohibitas Prop. 21. *Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabiliter revelationis; imò cum formidine quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus.*

Actus Fidei *Justificativa* est supernaturalis, saltem quoad modum quo fit. Patet ex Scrip. ad Philip. vobis donatum est ut credatis: & ex Tridentino, si quis dixerit, sine Spiritus sancti adjutorio hominem credere posse sicut oportet ut justificetur, anathema sit.

Est etiam supernaturalis quoad *substantiam*, sic ut secundum suam entitatem superet omnem naturæ existentiam activam & passivam. Ita Sorus, Suar. & alii communius, contra Scotum, Cajet, & alios apud Ripaldam.

P. R. Arsdæ. Tom. II.

Prob. ex Scrip. CC. & PP. docentibus absolute actum Fidei esse donum Dei, & superare vires naturæ. Ratio est, quod actus Fidei sit dispositio ad gratiam supernaturalem in substantia, cui proinde debet proportionari etiam in substantia ipse actus.

Pia affectio credendi elicitur à speciali habitu credulitatis, estque *entitativè supernaturalis*: uti & iudicium *practicum prudentia* illam immediatè dirigens non tamen iudicium *speculativum* de credibilitate. Quia illa pia affectio &c. ex Conc. Arausicano art. 5. est initium Fidei, adeoque donum gratiæ: non autem iudicium istud speculativum, cum actum supernaturalem non dirigat, nisi remotè, & per accidens: unde potest absolute iudicium illud speculativum de credibilitate falsum esse.

CAPUT III.

De Fidei necessitate, habitu, infusione, subiecto, & de Hæresi, infidelitate, blasphemia.

DE bis ex parte in Tomo I. Part. I. Cap. I. & sequentibus.

Fides Dei ut existentis, & quidem sub ratione unius primi principii, & ut *remuneratoris*, est & semper fuit, necessaria necessitate mediæ, nec solum disjunctivè in re, vel in voto, ut Baptismus, sed in ipsa re, sive actu formali. 1. Quia non est in quo alio actu æquali aut perfectiori dici possit fides illa contineri virtualiter, aut eminenter. 2. Quia nullum est fundamentum illud dicendi de Fide illa, sicut de Baptismo, quem ex Scrip. & PP. constat posse suppleri per dilectionem, martyrium, &c. non autem potest sic aut alio modo suppleri fides illa Dei, & remuneratoris.

Dices, Non est cur antecedenter ad istam fidem non possit Deus cognosci sub ratione solius *causæ primæ*, & sic amari super omnia actu justificativo.

Resp. *Amorem Dei* super omnia non esse possibilem ante fidem Dei ut *remuneratoris*, non quidem absolute, sed ex hypothesi præsentis providentiæ, de auxilio ad actum proximè justificativum non dando, nisi mediante hac Fide remuneratoris, ut Scriptura declarat ad Hebr. 11. &c.

Est quidem probabile, *fidem explicitam Incarnationis, & Trinitatis*, post Evangelium sufficienter promulgatum ut toto orbe obliget, necessariam esse necessitate mediæ: Probabilius est tamen apud plures illam solum esse necessariam in re, vel in voto contento in Fide remuneratoris, & in voluntate credendi omnia ad salutem nostram revelata. Quia non apparet sufficiens fundamentum necessitatis universalis credendi mysteria capti & crediti adeò difficilia. 2. Quia possunt omnia Scrip. & PP. loca ei faventia explicari, vel de necessitate præcepti, vel de necessitate in re, aut in voto, contra eos qui asserunt necessitatem in re; vel de necessitate Fidei Christi, id est, ex merito Christi; vel de fide Christi implicitâ, vel explicitâ. 3. Quia ista fides de qua supra, multis est impossibilis, ut furdus, & mutus à nativitate, educatis inter Barbaros, & valdè stupidis. Ita docet Sorus, Medina, Suarez, Coninck, Ripalda, Contra Lorcam, Maldarum, Valentiam, Saucher, Granadum, Tannerum, Amicum, qui sustinent istorum mysteriorum fidem necess-

rsde
kin

theo
logia
D. IV

necessariam esse necessitate mediū: unde patet saltem ad securitatem illa esse inculcanda, cum hanc necessitatem si à parte rei subsit, probabilitas supplere non possit.

Credenda sunt necessariò *necessitate præcepti* mysteria Trinitatis, Incarnationis, & omnia in symbolo contenta, & quidem hæc sunt explicite credenda. Unde est obligatio sciendi ista, & ex præcepto Ecclesiæ orationem Dominicam, præcepta Decalogi, Tria Sacramenta maximè necessaria ad salutem. De his *Confessarum*, & maximè Parochus interrogare debet penitentes, dum apparent valde rudes, eosque instruere, aut instru curare.

De Fide externa: Licitum est ex gravi causâ uti *veste infidelibus propriâ*, eorumque distinctiva, modo non sint ex sua institutione, seu usu recepto, signa protestativa falsæ religionis: Uti etiam potest *Ecclesiasticus* uti veste laicorum, non ex intentione simulandi se esse Laicum, sed celandi se esse Ecclesiasticum: Quia hoc non est simulare quod non est, sed dissimulare quod est, in quo nihil est mendacii.

Inter Hæreticos licet tunc *vesti carnis* ad occultandam suam religionem, quando hoc est necessarium ad vitanda gravia damna. Quia illud non est hæresim profiteri, nec Ecclesiæ præceptum obligat cum tanto incommodo: non tamen uti *ceremoniis* institutis ad professionem vel exercitum falsæ religionis, v. g. sumendo cœnam hæreticorum, assistendo eorum concionibus, quando princeps id imperat tamquam professionem falsæ religionis, &c. De his aliisque *plura præctica* & *particularia* in hoc Opere infra Tomo II. Tract. VI.

Datur *habitus Fidei* per se infusus, qui est principium elicivum assensus fidei, estque in intellectu, sicut habitus spei & charitatis in voluntate. Constat ex *Trid. Sess. 6. cap. 7.* ubi ait, in justificatione, hæc omnia simul infusa accipit homo, Fidem, Spem & Charitatem: Quæ non possunt intelligi de *actibus* Fidei, &c. Cum hi actus justificationem præcedant, ex Apost. ad *Heb. 9. & ad 1. Corinth. 13.* & ex communissimo DD. sensu è quibus *Suarez*, & *Granadus* volunt esse de Fide. Et favet ratio, quia connaturalius est ut homo in viâ constituatur in actu primo sufficienti ad actus supernaturales & meritorios per dona permanentia, quam per auxilia transeuntia: sicut in Patria elevatur anima ad Dei visionem per lumen gloriæ permanentem & habitualiter illi inhaerens.

Ultra illum habitum *intellectualem*, à quo procedit immediate actus Fidei, datur in voluntate *habitus pie affectionis* per se infusus, ut actus Fidei fiat modo perfectiori & magis connaturali: Est autem iste habitus virtus specialis Fidei subserviens, distincta à studiofinitate & obedientiâ. Quia pro objecto formali habet specialem honestatem distinctam ab honestate, quam spectant aliæ virtutes, quæ reuocet in eo, quod est intellectum suum *submittere primæ veritati*, aliquid, licet obscure, revelanti. Non est illa virtus Theologica, cum non habeat aliquam Dei perfectionem pro objecto formali, sed virtus moralis Fidei subordinata, e jusque actum causans, non eum eliciendo, sed imperando ex pia & antecedente voluntatis imperantis affectione.

Habitus Fidei non infunditur *prius tempore*, quam habitus *Charitatis*. Favet *Trident.* docens in Justificatione hominis infidelis simul infundi fidem, spem, & Charitatem ubi istud *simul* significat simultatem tem-

pore, ut indicat etiam istud in *justificatione*. Favet etiam S. Thomas, docens fidem & spem præcedere charitatem secundum actus, non secundum habitus: Unde cum alibi contrarium innuit, intelligendus est, uti & August. de Fide actuali. Ratio est, quod saltem in eo qui peccavit peccato infidelitatis, dispositio sufficiens ad habitum Fidei, quæ debet esse expulsa mortalis peccati infidelitatis, sufficiat ad habitum charitatis, cum hic sufficiat ad expellendum omne peccatum mortale, quod solum charitati repugnat. Ita docet *Scotus, Bonaventura, Lugo, Ariaga, Ripalda, Contra Cajetanum, Sorum, Suarez, Valentiam, Vasquez*, quorum sententia probabilis censetur.

Fides habitualis est, vi præsentis providentiæ, *principium radicale resurrectionis spiritalis* à statu peccati, quæ ratio est cur potius conservetur in peccatore fidelis, quam spes & virtutes morales: Quia nempe Deus hominem necdum à se totaliter sive finaliter aversum pro sua bonitate noluit destituere intrinseco justificationis principio. Habitus etiam *pie affectionis* credendi, quia est virtus Fidei subserviens, ad eum actus saltem imperativè concurrentem, cum habitu Fidei conservatur in peccatore, licet sine charitate non infundatur.

Angelus & Homo in prima sui creatione habuerunt *fidem*. Quia, cum essent viatores, debuerunt se disponere ad beatitudinem per actus Fidei, spei, &c. *Dæmones* & cæteri *damnati* non habent fidem proprie dictam; quæ dicit assensum, quo credens se submittere testimonio Dei, & in ejus obsequium captivatur suum intellectum: cum enim eis desint auxilia ad hujusmodi actus, habitus eorum actuum productivus in eis esse superfluum. Habent tamen aliquam speciem *Fidei naturalis* ortæ ex evidentiâ motivorum credibilitatis, de qua intelligit, *Dæmones* credunt & contremiscunt. *Jacob. 2. v. 19.*

Habent fidem iusti in *Purgatorio*, cum adhuc certo modo sint viatores, quibus proprium est ambulare per fidem ex *Apost. 2. ad Corinth. 5.* Non tamen *Beati in celo*, ubi ex *Apost. 1. ad Cor. 3.* remanet sola charitas, ut interpretantur Patres. Ratio est, quod imperfectio obscuritatis & formidinis Fidei propriè dedecet statum beatificum.

Dicit, Apost. ad Hebr. 11. dicit; sine Fide impossibile est placere Deo: & Patres subinde lumen gloriæ hanc vocant.

Resp. Apost. ibi loqui de viatoribus, qui vi præsentis providentiæ non possunt se ad gratiam & salutem disponere nisi per fidem. Patres autem lumen gloriæ subinde vocant fidem, sumendo fidem latè, pro quavis cognitione infallibili conjuncta cum firmissima adhesionem, qualem habent in celo Beati.

Fides habitualis supernaturalis, de lege ordinariâ, non potest esse in *heretico formaliter*. Patet 1. ex *Apost. 1. Tim. 1. v. 19.* ubi de Hymenæo errante in unico articulo fidei dicit, illum à *Fi de naufragasse*, id est, juxta *Chrysostomum* Fidei habitum perdidisse. Patet 2. ex *Trident. Sess. 6. c. 5.* ubi ait: infidelitate fides amittitur. 3. Ex *August. Enchir. 6. 5.* docente Hæreticos nomine tenus in Christum credere. *Peccatum infidelitatis* expellit etiam *habitus pie affectionis credendi*, quæ est pars Fidei sumptæ moraliter, ut est libera & meritoria, & per quam præcipuè à voluntate imperante dependet: pertinacia enim hæretica, & formalis, cum pia credendi affectione simul non consistit.

Dicit,

Dices, Hæreticus non rejicit infallibilitatem divinæ revelationis, sed tantum negat illam existere in articulo particulari: ergo non caret pia affectione erga auctoritatem divinam.

Resp. Et si hæreticus non neget infallibilitatem divinæ revelationis, sed solum ejus existentiam de articulo à se rejecto, eo ipso tamen, quo negat hoc particulare objectum esse *revelatum*, præsupposita ejus *sufficiens* propositione, ut revelati, est injurius divinæ Auctoritati. Quia revelationi sufficienter sibi propositæ non vult deferre cultum intellectualem supremum illi ratione suæ omnimodæ infallibilitatis summo jure debitum.

HÆRESIS propria & Fidei repugnans est, *Error & pertinax*, & contra fidem in proficiente Christianissimo: Hinc tenens veritatem Fidei putans esse contrariam doctrinæ Ecclesiæ, aut cum voluntate non dissentiendi, errori, licet oppositum definitur, ibi præcisè sistendo, non est propriè hæreticus: Quia sic non habet judicium erroneum contra Fidem. Perinacia illa ad hæresim requisita ex S. August. *Epist. 12.* est formale constitutum hæresis, cujus materiale est error, & rectè definitur, obstinata voluntas non assentiendi revelatis ut talibus sufficienter propositis. Dissentiens *revelationi privata*, est infidelis, & quidem infidelitate fidem pellente, non tamen hæreticus strictè. Quia non rejicit revelationem publicam, sive, ab Ecclesiâ propositam, ideoque subjectus non est penis hæreticorum.

Probabilis videtur errantem in Fide ex ignorantia *evincibili* esse formaliter hæreticum, ut pote ex neglectu imputabili &c. ut diximus supra *Tom. 1. pag. 16.* Oppositam tamen sententiam, quæ est benignior, probabiliter docet *Lugo* cum variis. Quia et si talis habeat errorem culpabilem, illum non teneret nisi opinaretur non esse disformem doctrinæ Ecclesiæ, quam pio credendi affectu in omnibus vult amplecti, & ideo affectat eam in quibusdam ignorare, ne cogatur suum errorem aut quodpiam vitium deserere. Unde in eo non patet ista pertinacia sine qua hæresis stare nequit. Ita *Durandus*, *Bañez*, *Suarez*, *Lugo*, *Contra Sotum*, *Lorcam*, *Saurum*, *Canum*, qui sic exponunt.

In alijs materijs peccatum ex ignorantia culpabili est ejusdem speciei cum peccato ex certa scientia commissio. Ergo etiam in materia Fidei.

Resp. alij, dispensationem esse, quod ignorantia, et si graviter culpabilis, tollat ab errore in materia Fidei *perinaciam*, & negationem formalem infallibilitatis Dei aut Ecclesiæ, quibus error constituitur in esse hæresis, fidemque expellens: At verò ab actu in alia materia gravi non tollit voluntarium, adeoque nec malitiam gravem, quæ quodvis mortale pellit charitatem, quæ est civis mortali opposita in quavis materia.

Dubium retinens circa misterium *sufficienter* propositum ut revelatum, sive positivè judicando non esse certum, sive negativè circa illud metu errandi suspendendo assensum, est formaliter hæreticus. Quia vel formaliter per actum positivum, vel æquivalenter per suspensionem assensus judicat divinam revelationem, vel Ecclesiæ propositionem non esse infallibilem. Idem dicendum, de eo, qui circa ejusmodi articulum opinatur opinionem formidolosâ, non de opinante opinione solum formidolosâ permissivè,

R. P. Arsdck. Tom. II.

sic enim infallibilitatem non negat. Ita *D. Thomas*, *Cajet. Suarez*, &c. & videtur certum ex *cap. 1. de hæres.* ubi dicitur, *Dubitans de Fide est infidelis.*

In materia Fidei per *Propositionum censuram*, alia dicitur propositio *hæretica formaliter*, quæ opponitur revelationi aliquo modo notæ, alia *materialiter*, quæ opponitur revelationi ignotæ; alia *erronea* & *hæresis proxima*, quæ opponitur propositioni certæ certitudine Theologica; alia *hæresis sapiens*, quæ ex circumstantiis præbet occasionem suspicandi, quod profertur sensu hæretico; alia *scandalosa*, quæ præbet occasionem sinistrè agendi aut sentiendi; *temeraria*, quæ temerè assertur ut certum: quod est valdè dubium, vel contra; *impia*, quæ probabilitate carens fidelium pietati detrahit.

INFIDELITAS propriè dicta, nempe Deo aut Ecclesiæ negans infallibilitatem, & consequenter absolute repugnans Fidei actuali, est maximum peccatum, quoad nocentum: Quia tollit radicem omnis justitiæ, nempe fidem; non maximum quoad malitiam, cum eo gravius sit odium Dei. *Triplex* est infidelitas nempe *Paganismus*, quo doctrina Fidei totaliter rejicitur. *Judaismus*, quo admittitur in figura, seu ut est in veteri testamento, & rejicitur in veritate: & *Hæresis*, quæ admittitur in figura, in veritate autem partim rejicitur, partim admittitur. *Apostasia* est defectio à Fide quæ præsupponitur suscepta per baptismum Ecclesiæ.

Ad fidem vi cogere non licet *Infideles* Ecclesiæ aut Christianis Principibus *non subjectos* temporaliter. Est *S. Thomæ*, & aliorum communis ex *Apost. 1. ad Cor. 5.* quid mihi de iis, qui foris sunt: quem locum *Chrysost. Augustin.* & cum iis *Trident. Sess. 14. cap. 4.* intelligunt ad nostrum sensum: Ratio est, quod Fidei susceptio, ejusque per Sacramenta professio debeat esse voluntaria, alioqui esset ficta & sacrilega. Unde ad eam cogere esset indirectè causare sacrilegia. Aliud est de *Hæreticis*, qui possunt cogi ad id, quod in baptismo promiserunt, habendo se permissivè ad mala inde fortassis per accidens secutura: de his intelligi potest illud *Luc. 14.* *Compelle intrare*; vel de compulsionem ex prædicationis Evangelicæ vi sive efficaciam.

Imò et si infideles Christianis Principibus temporaliter subjecti sint, ad fidem suscipiendam vi cogi non posse docent plures cum *D. Thomæ*, contra *Scotum*, &c. Quia cum foris sint, ex *Apost. & Trident. supra*, Ecclesiæ in eos nullam habet potestatem: illa verò, quam habent Principes sæculares, est merè politica, adeoque non se extendit ad supernaturalia. Hinc *Conc. Toleranum* prohibet ne tales ad fidem cogantur, quod non faceret, saltem generaliter, si id per se & directè licitum foret. Potest *Princeps* cogere suos subditos ad servandam *legem naturæ*, quatenus conducit ad commune bonum Reipublicæ, non quatenus conducit ad ipsorum salutem, cujus ipsis invitis procurandæ Principibus non ostenditur potestas à Deo data. Possunt tamen *indirectè* ad fidem inducere, verbi gratia, justis tributis illos gravando, ad audiendum doctrinam sacram convocando, aut domicilium in certa quadam ditone illis non concedendo nisi velint prædicationi aliquando interesse. Ita *Valentia* contra *Majorem*.

Dices, jure divino ipsi infideles tenentur fidem in Deum & Christum suscipere. Ergo possunt compelli ad id quod tenentur.

E 2

Resp.

rsde
kin

theo
logia

P. IV

Resp. neg. confeq. Quia Principis temporalis non est compellere ad supernaturalia, cum hæc non debeantur Principi, sed Deo, qui non reperitur in hoc talem sui juris executionem illis demandasse.

Jus naturæ prohibet *Libros hæreticorum*, iis quibus essent occasio ruinæ, ut rudioribus, quibus annumerat Sylvius unius aut alterius anni Theologiæ auditores. Jus verò Ecclesiasticum in Bulla Cænar omnibus etiam DD. Episcopis, & Cardinalibus eos prohibet, idque sub pœna excommunicationis; à quâ tamen, & à gravi peccato excusat parvitas materiæ, sive ejusmodi libros exiguo tempore apud se retinendo, sive in iis paucas lineas legendo. In Germania ubi multi sunt hæretici viro docto aliquando non esse illicitum illorum libros legere ad refutationem tradit *Layman. De his plura infra Tom II. Tract. VI.*

Blasphemia est verbum contumeliæ in Deum, vel in Sanctos sic ut redderet in Deum. Consistit ut hæresis in actu intellectus supponente pravum voluntatis affectum formalem aut virtuales Deum inhonorandi, à quo imperatur, & consummatur accidentaliter verbis, aliisque signis externis. *Enuntiativa* seu hæreticalis blasphemia fit 1. Deo aliquid tribuendo, quod ipsi non convenit. 2. Illi negando, quod illi convenit. 3. Tribuendo creaturæ, quod Deo proprium est. *Enuntiativa duplicem* continet malitiam moralem, scilicet contra fidem, & contra religionem. *Simplex* unicam, & fit imperativè, optativè, irrisoriè, Chriſtum, ejusve mortem nominando irreverenter v. g. in rixa, aut vehementi iracundia.

Non potest autem esse formalis blasphemia, nisi intellectus advertat ad verba quæ proferuntur.

Virtuti Fidei opponitur etiam Apostasia quæ est defectio voluntaria à fidei veritate, uti & obstinatio & cæcitas mentis, quæ solet à passionum perturbatione provenire.

Dona autem intellectualia Fidei, dictis contraria, sunt, sapientia, intellectus, scientia, consilium, quæ etiam Spiritus sancti dona nuncupantur. *De blasphemia &c. plura practica infra Part. III. Tract. V. cap. II.*

DE SPE THEOLOGICA.

CAPUT UNICUM.

De Spei natura, objecto, peccatis oppositis, illius præcepto, habitu, necessitate.

Quomodo actus spei per se, & ex suo objecto, & sine amore sit bonus & meritorius tractatur in hoc opere infra Tomo II. Part. III. Tract. I. Quaest. XXI. & seq. de Attritione, Spe, Amore &c.

Spei Theologica definitur, desiderium efficax boni supernaturalis, absentis, ardui, & probabiliter obtinendi. Huic responder *Spei habitus*, sive, habitus infusus per modum principii ad eliciendos actus Spei prædictos.

Materiale objectum principale Spei Theologiæ est Beatitudo sumpta completè pro complexo ex objectiva & formali, Deo scilicet, & ejus possessione, sic ut ille sit principale, hæc minus principale. Patet ex Scip. 1. Tit. 2. Expectantes adventum gloriæ Dei: Ex August. dicente, præmium virtutis erit ipse Deus.

Spei materiale objectum adequatum completitur

omnia sive supernaturalia, sive naturalia, quæ ad beatitudinem conducunt ad eamque obtinendam à Deo ordinatè peti, & meritò expectari possunt, qualia sunt, juxta *S. Augustin.* omnia contenta in oratione Dominicâ: unde Beatitudo est objectum primum, cetera pertinent ad secundarium, juxta illud *Matt. 5.* quærite primùm regnum Dei.

Spei est virtus Theologica: quia immediatè attingit Deum ut objectum principale, ejusque visionem minus principale, & ut applicationem principalis. Sic fides Theologica respicit ut formale objectum principale primam veritatem, ut minus principale revelationem exterius debite propositam.

Bonitas Dei respectiva ad creaturas est objectum formale Spei, ut est desiderium tendens in Deum ut nobis bonum; cum ut sic pertineat ad amorem concupiscentiæ, qui ex essentia suâ respicit objectum ut amanti bonum, non ut bonum in se, in quo etiam à charitate, sive amore benevolentia distinguitur.

Amor concupiscentia inclusus in Spe, spectat quidem ad quemdam amorem proprium, cum per illum sperans sibi velit suum bonum proprium & quidem summum; non tamen est vitiosus, sed ordinatissimus. Quia per illum homo se in actu exercitò refert ad Deum, ut finem ultimum in coque sistit. Neque est amor naturalis, quia per illum sperans amat seipsum non ut contentum intra limites naturæ, sed ut evehctum ad finem supernaturalem, idque ex directione Fidei divina, & ex motione gratiæ supernaturalis ad illuminationem impellentis.

Sicut nobis incerta est salus nostra, ita eâ ex parte effectivè defectibilis est Spes nostra: Hæc tamen est certissima affectivè, sicut fides nostra cognitivè: Quia sicut hæc nititur testimonio Dei summe infallibilis, ita illa nititur virtute Dei auxiliatrice infinite efficaci per promissionem summe fidelem nobis additâ: quod sufficit ad mediū, & Spei nostræ certitudinem, licet non ad infallibilitatem eventus, sive gloriæ æternæ.

DESPERATIO Spei opponitur per defectum, *Præsumptio* per excessum: hæc consistit in immoderantiâ Spei, quæ quis inordinatè innititur, vel propriæ virtuti, præsumens obtinere beatitudinem virtus naturæ, vel divinæ misericordiæ, præsumens eam obtinere sine bonis operibus. *Desperatio* consistit in dejectione animi adversantis beatitudinem, ut consequentiam ob ejus impossibilitatem, aut nimiam difficultatem, ad eam perveniendi.

Desperatio censetur majus peccatum, quam *præsumptio*. Quia divinæ bonitati minorem injuriam facit, qui sperat aliquid quod sperare non debet, quod fit per præsumptionem, quam qui non vult sperare id quod ab ea sperare deberet, uti patet in exemplo optimi Principis, cui per talem desperationem major injuria irrogatur.

Habitus Spei expellitur, 1. Peccato infidelitatis fidem destruentis. 2. Per peccatum mortale desperationis, quod Spei, ejusque objecto formali directè opponitur. 3. Per actus odii & contemptus beatitudinis, alioque similes Spei oppositos: non tamen per præsumptionem nullâ infidelitate permixtam, nec per alia mortalia quæ objectum formale Spei non destrunt.

Damnatio sua absoluta non potest revelari homini viatori de lege ordinaria, sic nempe ut revelatione credat, ejusque recorderetur dum sperandum est. Quia Deus viatori præsen-

presentis providentia vult omnes homines, quamdiu sunt in via Spe præmii æterni excitare ad virtutem, & peccatores Spe veniæ ad pœnitentiam. Atqui is, cui facta esset suæ damnationis revelatio, habens se antecedenter ad ejus deliberationes, non posset ista Spe excitari, ergo &c.

Dices, Revelaciones suæ damnationis fuerunt Judæ & alius in Scripturis factæ.

Resp. illas vel solum fuisse comminatorias, vel non creditas ab iis ad quos pertinebant; sicut ab Antichristo revelaciones factæ in Scripturis de illius damnatione non credentur.

De potentia tamen absoluta non repugnat etiam justo sic revelari suam damnationem. 1. Quia nulla est repugnancia in tali revelatione secundum se, nec etiam respectu Dei, cum non sit mala intrinsicè, nec ullius mali moralis causativa, nisi per accidens ex malitia hominis: nec impeditiva ullius boni, ad cuius omissionem non possit Deus habere se permittivè. 2. Quia potest revelare omnia sibi nota, adeoque negationem gratiæ ad retrahendum, si peccet. Neque talis revelatio esset justo pœna propter culpam inflicta, sed inera pœnalitas supponens prævisionem culpæ finaliter & liberè ponendæ. Ita cum D. Thoma, Vasquez, Lugo, Oviedo, & alii communitur.

Supposita revelatione damnationis antecedenter se habente licita esset desperatio negativa, seu Spei omissio; Quia Spes reddita esset impossibilis: eo enim casu beatitudo cognosceretur esse impossibilis impossibilitate consequente, & certò non futura, adeoque non posset representari ut possibilis & probabiliter futura, quod tamen necessariò requiritur, ut aliquid possit esse objectum Spei. Ita cum D. Thoma & communi Suarez, Malderus, Amicus, Oviedo, Coninck, &c.

Juxta aliquos eo casu etiam licita esset aliqua desperatio positiva v. gr. volitio cessandi à prosecutione beatitudinis ex dejectione animi propter certam ejus non futuritatem: Quia hæc volitio tunc nullo modo esset injuriosa Deo, ut esset desperatio importans odium beatitudinis, ejusve contemptum, quæ est intrinsicè mala. Ita contra Suarez docet Turrianus, Coninck, aliique.

Effectus ex Habitu Spei, sunt 1. Desiderium beatitudinis tanquam ipsius actus primarius. 2. Amor & complacentia in ea sperata. 3. Gaudium de illa obtenta. Dirigitur spes 1. actibus fidei de beatitudine nobis summe bona, de infinita Dei misericordia, & de ejus auxiliis nunquam defuturis. 2. Testimonio bonæ conscientie de peccato mortali nunquam, aut à pluribus annis sinceræ conversionis ad Deum, non admissio scienter & deliberatè: hoc testimonio maximè roboratur Spes, & morali certitudine firmatur. 3. Actu prudentie de necessitate aut honestate hic & nunc sperandi, & quod certò salvabor si cooperer gratiæ divine.

Remanet Spes in peccatoribus, qui non admiserunt peccata Spei opposita, ut est desperatio. Manet etiam in animabus Purgatorii, cum beatitudinem magno desiderio expectent per istius pœnæ tolerantiam. Remanet quoque in Beatis quoad habitum, & varios actus ab illo procedentes. Quia licet non possint sibi sperare beatitudinem, utpote jam certò possessam, possunt tamen elicere actus amoris Dei ut sibi boni, gratulationis & gaudii de beatitudine

obtenta, & actus beatitudinis pro aliis viatoribus sperande, quo fit ut habitus Spei non possit dici in Beatis otiosus.

DE CHARITATE THEOLOG.

CAPUT I.

De Charitatis naturâ, objecto formali in via & patria, incremento, decremento, & amissione.

De hac Charitate, ejusque Præcepto, in hoc Opere agitur præcipue in Tomo II. Part. III. Tract. . Cap. I. & seq. Item ubi tractatur de Attritione Part. III. Tract. I. Quæst. 21. & seq. Pauca hic ad totius materie Complementum restant adjicienda.

Definitur CHARITAS ACTUALIS, amor amicitie, quo Deus propter se diligitur super omne bonum, quod non est Deus, hoc est, Deo propter se bonum velle. Hoc quoad bona Deo extrinseca maxime à nobis fit submissione voluntatis nostræ voluntati Divine aliquid præcipienti, aut consulenti. Differt à Spe quod per hanc Deum nobis concupiscimus in hoc sistendum, secus in Charitate Deum diligimus propter seipsum.

Triplex est amor Dei super omnia, sive appetitativè summus: Primus appetitativè Deum super omnia ipsi graviter displicentia; Secundus super omnia ipsi venialiter displicentia; Tertius super omnia ipsi minus placencia. Primus amoris gradus excludit peccatum mortale, secundus etiam veniale, tertius omnem imperfectionem deliberatam, & hic ceteris est perfectior in quantum Deum super plura excellentius appetitativè.

Primus tantum gradus, sive modus Deum amandi super omnia, est Præcepti suo tempore obligantis sub mortali, ac proinde est ad salutem necessarius & sufficiens. Tertius est Consilii uti & secundus: quamvis enim sit præcepti vitare omnia venialia: non est tamen præcepti illa vitare ex motivo Charitatis; cum vitari possint ex motivo aliarum virtutum, ut obedientiæ, timoris, justitiæ &c.

Charitas HABITUALIS, est habitus à Deo infusus, gratiæ sanctificanti inseparabiliter annexum actuum amoris, jam explicatorum, elicitivus: quia habitus ille Charitatis habet se per modum principii respectu actualis dilectionis.

Deus etiam amat homines amore amicitie. Quia licet ipsis velit bona non propter ipsos ibi sistendo, sed propter se ut finem ultimum: ea tamen non vult propter suam, sed propter ipsorum utilitatem. Quod sufficit ad amorem amicitie, cui non repugnat relatio ad Deum ut finem ultimum: alioqui omnis amor amicitie erga creaturam esset inordinatus, cum & hic ut perfectus sit ulterius in finem ultimum referatur.

Charitas habitualis non est Spiritus Sanctus, ut voluit Magister sentent. sed Donum Spiritus Sancti, ut patet ex Scrip. 1. Cor. 13. Rom. 5. ex CC. & PP. præsertim August. de Spir. & lit. c. 32. ubi ait, Charitas Dei dicta est diffundi in cordibus nostris, non quâ nos diligit, sed quâ nos facit dilectores suos.

Non sola bonitas, sed singula Dei perfectiones intrinsicè, abstrahendo ab aliis, possunt esse objectum formale actus Charitatis justificativi. Cum enim singule sint infinitæ, potest Deus propter singulas ut ab aliis præci-

rsde
Kin

theo-
logia

D. IV

præcisè amari super omnia amore supernaturali efficaciter excludente omnem affectum ad quodvis peccatum mortale, v.g. dum amatur præcisè propter solam infinitam sapientiam, aut iustitiam. Ita *Ariaga*, & *Oviedo*, contra *Gasparem Hurtadum* volentem amari debere propter omnes perfectiones nullâ omisâ, sed immerito, cum amor ille sit in suo genere perfectissimus, quamvis non in omni genere. Datur enim amor alius alio perfectior etiam specificè, propter tendentiam essentialè ad plures aut pauciores Dei perfectiones quibus simul ad amandum movemur. Per beneficia divina ad illius amorem movemur tantum ut motivum extrinsecum, quod ad perfectiones Dei intrinsecas percipiendas deducit.

Non repugnat Deum esse objectum formale dilectionis *supernaturalis* ut est auctor bonorum *naturalium*: & amoris *naturalis*, ut est auctor bonorum *supernaturalium*. Quia utraque perfectio, quâ nempe est auctor naturalium, & quâ est auctor supernaturalium est Deo intrinsecâ, adeoque infinita & supernaturalis, & utraque potest proponi cognitione naturali, & supernaturali: Ergo utraque potest amari propter se amore proportionato cognitioni, quâ proponitur: adeoque naturali & supernaturali. Et quidem quod amore naturali, patet. Quia nulla fingi potest probabilis ratio cur voluntas viribus naturæ non possit amare super omnia perfectionem sibi propositam ut super omnia amabilem. Ita *Ariaga*, *Oviedo*, *Coninck*, *Ripalda*, *Lugo*, cum *Scoto* & *Gabriele* apud *Ripaldam*, contra *Cajetanum*, *Banez*, *Suarez*, *Ruiz*, &c.

Neque ideo *Bajus* prop. 37. est damnatus, Quia docuit amorem Dei ut auctoris naturæ posse esse *supernaturalem*: sed quia docuit non posse esse *naturalem*: adeoque amorem Dei naturalem esse omnino impossibilem, ut fufius *Ripalda*, aliique.

Charitas actualis *Patria* differt à Charitate actuali *Via* etiam quoad *substantiam*. Ita *S. Augustinus* dum ait *dilectionem Dei in alterâ vitâ fore incomparabiliter maiorem illâ, quæ nunc est: fore longè supra quam petimus & intelligimus*: quæ indicant maiorem perfectionem non solum intensivam, ut vult *Lorca*, sed substantialem & specificam. Ita *Scotus*, *Gabriel*, *Cajetanus*, *Capreolus*, *Ariaga*, *Coninc*, *Amicus*, *Lugo*, Contra *Bonavent.* *Durandum*, *Suarez*, *Vasquez*, *Turrianum*, *Oviedum*.

Neque obstat, quod *Charitas Habitualis* sit eadem specie & numero in viâ & in patria: Quia cum hæc sit proprietates coæva gratiæ Sanctificantis, quam constat esse omnino eandem in viâ & in patria, idem dicendum est de Charitate habituali, quæ cum det simpliciter posse, adeoque habeat se instar potentia, potest producere in patria actus specie diversos ab iis, quos producit in viâ. Adde, quod etiam in viâ eliciat actus specie diversos, nempe aliquos nitentes ut motivo formali sola Dei sapientia, alios sola ejus potentia, ut supra dictum est.

Homo iustus, sive, in statu gratiæ, per *quosvis actus* virtutum infusarum etiam meretur physicum gratiæ, & *Charitatis augmentum*. Cum enim jus ad gloriam immediate fundetur in gratia, quæ ideo ex *Scip.* & *PP.* est Semengloria: non potest iustus de lege Ordinaria mereri jus ad *Physicum* gloriæ augmentum, nisi mereatur simile augmentum gratiæ, & consequenter Charitatis, quæ est illi inseparabiliter annexa, ut docet *D. Thomas*, vel à gratia illa non distinguitur, ut vult *Scotus*.

Confertur autem istud gratiæ & Charitatis augmentum illo ipso instanti, quo elicitur actus meritorius: Hoc clarè significat *Trid.* dum ait *Sess. 6. cap. 10.* *Iusti die in diem in iustitiâ bonis operibus crescunt, & magis iustificantur.* Nec aliunde assignari potest ulla probabilis ratio dilationis istius augmenti gratiæ, & Charitatis habitualis.

Continuatio actus meritorii auget ejus meritum, minus tamen, quam ejus repetitio, quæ importat novam libertatis & virtutis applicationem. Unde non sequitur quod actus bonus continuatus per horam constantem infinitis partibus proportionalibus, sit æquè aut magis meritorius, quam forent infinitæ repetitiones instantaneæ ejusdem actus, ut obicitur adversarij, qui eandem incurrunt difficultatem in augmento pœnæ æternæ, quam volunt crescere per continuationem actus mali, item in continuatione actus boni per aliquod tempus crescentis in intentione. Caterùm quamvis actus naturales physicè casent intentionem suorum habituum, supernaturales illam causant tantum meritorie.

Cum augmento Gratia & Charitatis augentur *cetera virtutes infusa*, quæ sunt inseparabiles gratiæ proprietates, sicut Charitas, adeoque eam comitantur quoad infusionem, conservationem, & augmentationem, uti fit in Charitate. Idem ex *Tridentino Sess. 6. cap. 10.* dicendum est de fide, & spe, quæ etiam sunt proprietates gratiæ numquam exstent sine illis, licet hæc sine illa per accidens subinde sint in peccatore. Ita *Suarez*, *Coninc*, *Ripalda* *Disputat. 18. Sect. 6.* Contra *Vasquez*, *Turrianum*, *Malderum*, qui volunt habitum fidei, & spei tantum crescere per actus proprios, cujus contrarium colligi potest ex *Tridentino Sess. 6. cap. 10.*

Charitas habitualis cuiusvis *Beati* v. gr. infantis à baptisimo mortui, non excedit *intentione* charitatem cuiuslibet *viatoris*, sed subinde exceditur, v. gr. dicitur infantis exceditur à Charitate habituali *S. Petri* in viâ. Aliàs enim sequeretur maximam partem gloriæ non esse coronam Iustitiæ, sed donum gratuitum, quod videtur repugnare his verbis *Matth. 6. tunc reddet unicuique secundum opera sua.* Unde probabilis est Beatos non habere intensiorem gratiam & Charitatem in patria, quam habuerint in viâ. Ita *Suarez*, *Azorius*, *Granadus*, *Malderus* &c. Contra *Lorcam*, *Tannerum*, aliosque.

Charitas actualis *Beatorum* in patria est ordinariè in eodem homine *intensior*, quam fuerit in viâ, non tamen semper. Prima pars patet, Quia *Beatus* in patria semper operatur ex tota latitudine sui habitus, qui cum augeatur per actus omnium virtutum, ordinariè est intensior actu intensissimo, quem elicit in viâ, 1. Pars probatur ex eo quod actus Charitatis non mereatur habitum gratiæ tot gradibus intensum, quot constat ipse actus. Ita *Suarez*, *Coninck*, aliique.

Gratia & Charitas habitualis non potest de lege ordinaria *directè diminui*. Non enim per mortalia, Quia illam totaliter destruunt neque per venialia multiplicata, Quia aliqui possent ita multiplicari ut illam totaliter destruunt, atque ita fieri mortalia, quod repugnat. Ita cum *D. Thomas* docet sententiâ communis, contra *Alfissidorensem*, paucosque.

Venialia tamen minuunt gratiam *indirectè*: 1. Quatenus remouent, abundantiam gratiarum actualium à mortali

mortali præservantium, & impediunt frequentiam ac fervorem Charitatis: 2. Quatenus intendunt habitus pravos inclinantes ad malum: atque ita disponunt ad mortale, juxta illud *Ecccl. 19.* Qui spernit modicam paulatim decider: Hoc solum volunt August. aliique PP. dum dicunt, multa peccata levia facere unum grande, id est, disponendo ad peccatum grave ex causis jam dictis.

Certum est contra Jovin. & Calvinum charitatem in viã amitti posse per peccatum mortale, quo perditur Gratia. Pater ex Script. *Ezech. 18.* cum averterit se justus &c. morietur: & ex *Trid. Sess. 2. can. 30.* Ratio est, quod Gratia & Charitas habitualis per se immediate non firmet in bono, nec habeant sibi insalubriter annexa auxilia ad vitiationem peccati mortalis efficaciam.

Nec refert quod dicatur Joannis 3. Natus ex Deo non potest peccare, scilicet in sensu composito, & sequendo motionem Charitatis, secus in sensu diviso. Quando S. Augustinus aliique PP. dicunt Charitatem, quæ deseri potest non esse veram, solum volunt non esse veram comparativè ad firmam & constantem Charitatem. Sicut amicitia facilè mutabilis dici solet non esse vera amicitia.

Quærit. An actus Charitatis possit consistere cum motivo aliarum virtutum moralium circa idem objectum?

Resp. affirm. ut cum idem opus fit ex Dei amore, & simul ex motivo misericordiae, obedientiae, aut justitiae: quia hæc motiva suam etiam habent propriam honestatem, imo dum in eodem actu cum motivo amoris concurrunt, illius meritum adaugent.

CAPUT II.

De Præcepto Charitatis Dei, Proximi, Correctione fraterna, Bello, duello & scandalo.

Præceptum AFFIRMATIVUM Charitatis non obligat sub mortali, imo nec sub veniali, ut statim primo instanti usui rationis, etiam sumpto moraliter pro spatio aliquot horarum, eliciatur amor Dei super omnia. Quia est moraliter impossibile, ut tunc habeatur sufficiens Dei notitia ad tam sublimem ejus amorem: Obligat tamen & quidem per se, ut habitæ tali notitiæ non differatur diu v. gr. ultra annum integrum.

De hoc Præcepto susius agitur hujus Operis Tomo II. Parte II. Tract. 5. cap. 1. infra.

ORDO Charitatis requirit, ut nos omnibus aliis præferamus in iis quæ pertinent ad observantiam mandatorum, nostram sanctificationem, & salutem. Unde non licet admittere unum veniale quantumvis leve, pro obtinendo quantovis bono, aut impediendo quantovis malo: Quia, cum veniale quovis casu sit intrinsecè malum, & à Deo nobis prohibitum, non potest esse medium quod à nobis honestè ad ullum finem eligi possit, cum nullus finis possit honestare illud quod per se est inhonestum.

Possumus, non tamen tenemur, præferre salutem proximi propriae perfectioni, & juxta *Vekenum*, liberationi nostræ à pœnis Purgatorii. Ratio est, quod procuratio majoris perfectionis non sit præcepti, sed consilii, adeoque possit licitè omitti, & ejus omisso ad bonum finem referri tamquam medium ex se non malum.

CORRECTIO FRATERNÆ ordinatur ad bonum correcti: differt à *judiciali* pertinente ad justitiam vindicativam, in eo quod hæc spectet bonum communitatis, illa bonum delinquentis, qui ex Charitate corrigitur. Est illa præcepti subinde graviter obligantis etiam subditum respectu Prælati, & Peccatorem ad sui ipsius correctionem: ut cum non potest aliter proximus efficaciter corrigi in re magni momenti, præsertim vergentis ad communitatis damnum aliquod grave ab illius malo exemplo.

Conditiones hæc requiruntur, ut præceptum correctionis obliget, 1. Moralitudo delicti ab alio commissi. 2. Probabilis spes fructus prævalens justo metu incommodorum ex ea monitione orientium. Quæ conditiones cum sæpe deficiant, raro illi qui nullam habent superioritatem obligantur saltem graviter ad correctionem, ad quam faciendam sæpe obligantur Superiores, etiam subinde de veniali, ex quo nasci potest grave damnum communitatis, & de peccatis ex ignorantia vincibili, & invincibili admisis: Quia etiam hæc possunt vergere in grave damnum communitatis.

Ordo correctionis præscriptus *Matth. 18.* ut prius privatim moneatur delinquens, quam deferatur ad Superiorem, est præcepti per se graviter obligantis. Quia Charitas & Justitia exigunt ut non infametur proximus sine necessitate: subinde tamen per accidens inverti potest & debet iste ordo, ut quando aliter vitari non possunt gravia damna & scandala: aut quando Religiosus, uti in Societate, in hoc jure suo cessit.

Hujus constitutionis in Societate justitiam olim impugnavit *Lorca* aliique perpauca, sed eam tueri ut olim *Bonaventura*, recentiores communissimè, & quidem ita ut *Duvallius*, & alii negativam censeant esse temerariam, quod efficaciter probant auctoritate Pauli III. aliorumque Pontificum, qui omnes Societatis Constitutiones approbarunt, ac præsertim *Gregorii XIII.* his verbis: Constitutiones Societatis & statuta omnia Apostolica auctoritate approbamus, quibus addit: præcipimus in virtute S. obedientiæ, sub pœna excommunicationis lætæ sententiæ, ne quis constitutiones Societatis Jesu directè vel indirectè impugnavit audeat.

BELLUM est dissensio hostilis, quæ una republica contra aliam arma movet. Supposita potestate illud indicendi, causæ justitiæ, & intentionis rektitudine, est certò licitum: Ita omnes Catholici contra Manichæos aliosque, tam ex Scripturis *Luc. 3.* quam ex Patrum sensu; quamvis licere bellum saltem inter Christianos perperam negent Anabaptista.

Potest *Princeps supremus* ad bonum Reipubl. indicere bellum. *Causa justa* belli est gravis injuria Principi, aut ejus subditis certò illata, & aliâ viã irreparabilis. Potest bellum esse utrimque justum *formaliter*, ut cum utraque pars putat se habere jus: non *materialiter*, cum re ipsa, non possint dari jura in idem sibi repugnantia.

Licitum est in Bello justo interficere hostes, etiam *innocentes*, non quidem per se & directè, cum jus gladii solum sit datum contra nocentes, sed per accidens & *indirectè* ut cum sunt ita permixti nocentibus, ut hi non possint necari sine aliis innocentibus.

Licet etiam in Bello justo, & ex causâ rationabili, civitatem dare in prædam. 2. uti *insidiis*. 3. pugnare die festo

rsde
kin

theo
logia

P. IV

fecto aut Dominico. *Non licet* 1. Clericis manu propria pugnare. 2. infideles v.gr. Turcas aut Judæos in Societatem Belli adsciscere. 3. Hostem fallere mendacio, sed bene alio stratagemate indifferenti.

DUELLOM, quasi duorum bellum, definitur duorum vel paucorum pugna ex condicito suscepta. *Licetum* est quando illud honestat causa rationabilis, ut est necessitas ad sui meram defensionem, vel auctoritas Principis, aut Ducis exercitus illud mandantis, aut permittentis ad bonum commune v.gr. ad retundendam hostium jactantiam, ad propriorum Militum animos excitandos necessarium, quale fuit duellum Davidis cum Goliatho quod in Scripturis laudatur.

Illicitum est duello certare, 1. Ad tuenda fortunæ bona, pro quibus non licet certo periculo exponere vitam, quæ est bonum Superioris ordinis. 2. Ex mandato etiam judicis illud damnatis ad mortem imperantis. 3. Non licet provocato sistere se in loco condicito provocanti ex intentione se cum illo reconciliandi, & nullo modo pugnandi nisi ad vitæ defensionem cogatur, sic enim lex contra duellantes facile eluderetur. 4. Non licet ad virium ostentationem. 5. Ad veritatis indagandam. 6. Ad vitandam infamiam ex stulto mundanorum judicio in reculando duello consistentem.

Pœna Ecclesiastica sunt, in duellantes, Excommunicatio, & privatio sepulturæ in loco sacro: *Civiles* pœnæ sunt, Bonorum confiscatio, Exilium, Supplicium mortis juxta leges infligendum.

SCANDALUM est, quod præbet occasionem peccandi: *Activum* est, quod procedit ab actu scandalizantis: *Passivum* est, quod ab activo illo oritur: *Datum* scandalum, quod de se præbet occasionem peccati: *Acceptum* est, quod accipitur ex actione de se non nata illud causare, sed potius ex alterius infirmitate non rectè judicantis. Certum est *scandalum activum* esse grave & speciale peccatum *Matth. 18.* &c. Ratio est, quod sit intrinsicè malum & Charitati repugnans, præbere se alteri causam peccati, sive hoc intendatur formaliter, sive solum interpretativè peccati alieni causam ponendo.

Peccatum scandali ad peccatum inductivi *duplicem* habet *malitiam*; unam contra virtutem illam cui repugnat peccatum quod causatur; alterum contra Charitatem proximè: utraque malitia est in confessione explicanda cum numero & conditione personarum quæ in scandalum inducuntur.

Non censetur tamen in scandalum inducere qui alteri *determinato* ad grave peccatum suadet ut potius peccatum aliud levius, sive *minus noxium* committat, sinequeat alter à gravi averti; uti docet *Vasquez, Sanchez, Turrianus, Contra Cajetanum, Layman, Valentiam*. Quia sic non tam malum, quam recessum à majore malo suadere censetur.

QUÆRES specialiter, Primò Quinam sunt *Effectus* Charitatis quoad *actus internos*?

Resp. Tres communiter assignantur. 1. *Gaudium* internum, de præsentè bono, cultu, gloria, propagatione divini honoris in quocumque genere *materiae*. 2. *Pax*, sive *confermitas* interna voluntatis nostræ cum divina. 3. Consistit in *miseriordia*, sive displicentiâ interna miseriæ alienæ ex motivo Charitatis. Sunt etiam alii Charitatis effectus interni, v. gr. *odium* cuiusvis mali quod Deo opponitur: *Tristitia* de eodem: *Boni* divini desiderium, zelus, spes, & ad pro-

movendum audacia. Horum enim singula à veræ Charitatis motivo & habitu procedunt.

QUÆRES 2. Quinam sint Charitatis *Effectus externi* Resp. Assignari Charitatis effectus sive opera, *Septem corporalia, & Septem spiritualia*, quæ his duobus versibus aptè comprehenduntur, primo versu corporalia, secundo spiritualia.

Visito, Poto, Cibo, Redimo, Tego, Colligo, Condo, Confule, Castiga, Solare, Remitte, Fer, Ora.

DE JURE ET JUSTITIA,

DE præcipuis hujus materia *Questionibus tractatur* in hoc Opere Tomo II. Tract. I. De Possessione quomodo faveat dubitanti: Et præcipuè Tract. V. cap. 7. De homicidio, mutilatione, furto, rapina. Item, de contractibus in genere & specie, ibid. cap. 8. & seq. De restitutione cap. 14. De iudice, avvocato, teste, ibid. *Juris Canonici & civilis Regula, Ordo, Materia, & Antiquitates* in singulis. Tomo II. in fine. Pauca alia, præsertim speculativa, quæ porro desiderari possint, ordine Scholarum consueto hic suppeditantur.

CAPUT I.

De Juris & Justitiæ Natura, Divisione, objecto, subjecto, Dominio, Prescriptione.

JUS, pro lege, est præceptum permanens auctoritate legitima latum ad bonum commune. Dividitur in *Jus naturale*, quod natura omnia animalia docuit, *Jus gentium*, quo gentes humanæ utuntur, & in *Jus civile*, quod quisque populus sibi constituit, vel immediatè & per se, vel mediatè per suum Principem, sive suæ communis legitimum legislatorem.

Jus sumptum pro potestate, est potestas legitima, hoc est, aliqua lege concessa, ad rem aliquam obtinendam, vel ad aliquam functionem, aut qualifunctionem, cujus violatio injuriam constituit: qualis explicatur per varios titulos injuriam constituentes, si potestati legitime aliquid constituenti non satisfiat.

Jus in re, dicitur, quod adhæret rei sic ut res ipsa sit obligata & pariat actionem realem, id est, ad rem à quocumque possideatur sibi vindicandam. *Jus ad rem* non obligat ipsam rem, sed personam ad aliquid tradendum, vel præstandum, adeoque solum pariat actionem ab ipsa persona, non autem rem sibi vindicandi.

JUSTITIA prout est virtus moralis, una ex quatuor Cardinalibus, de qua hic, est voluntas jus suum cuique tribuendi constans & perpetua, non quoad effectum seu durationem, sed quoad affectum extendentem se ad omne tempus. *Objectum* ejus *materiale* est justum strictè, sive commensuratum juri alterius; *objectum formale* est honestas relucens in redditione debiti ad æqualitatem: omnis enim virtutis moralis motivum formale est honestas relucens in ejus objecto materiali ut conformi commercio, regulæ, sive dictamini naturæ rationalis.

Differt igitur Justitia ab aliis *virtutibus moralibus*. 1. Quod illa hominem ordinet ad alterum, aliæ verò, hominem ordinant ad seipsam: 2. Quod illa versetur præcipuè circa actiones externas, aliæ primariò, & per

& per se circa passiones ordinandas. 3. Quod illa spectet *medium rei*, id est, aequalitatem cum jure alterius, alia *medium rationis*, quod petitur per ordinem ad conditionem personæ operantis, ut temperantia quæ variam præscribit potus & cibi mensuram pro varia hominum complexionem & dispositionem in particulari, quæ in omnibus non est eadem, aut æqualis, ut in objecto justitiæ.

Justitia strictè dicta dari potest *patri ad filium* in ordine ad filii bona, ut est fama, & alia patris potestati non subiecta: datur etiam *filii ad patrem*, *Dominii ad servum*, si spectentur non formaliter quæ tales, sed materialiter præcisè, quatenus sunt homines. Non datur justitia *Dei ad hominem*: Quia omne jus hominis subest potestati ac dispositioni divinæ: unde si per impossibile Deus promissa homini non servaret, peccaret tantum contra fidelitatem, & veracitatem.

Dividitur Justitia in *legalem* seu generalem, & *particularem*: Hæc subdividitur in commutativam, & distributivam: *Legalis* inclinatur hominem, qui est pars communitatis, ad præstanda omnia, quæ sunt legibus constituta ad bonum commune. Est hæc virtus specialis ab aliis distincta, cum habeat pro objecto formali honestatem specialem relictam in eo, quod pars communitatis ei præstet, quod à parte quæ tali debitum est ad bonum commune debite conservandum.

Justitia *commutativa* dirigit partes communitatis in commutationibus & cæteris actionibus, quibus inter se communicant, ut in eis ponatur æqualitas rei ad rem. *Distributiva* est, quæ totum bene disponit ad partes in ordine ad distributiones commodorum & onorum communium, ut in iis servetur æqualitas proportionalis, id est, proportionis rei distribuendæ ad personarum dignitatem, aut aliam qualitatem. Utrique dicitur justitia *particularis*, quia respicit bonum particulare privatorum. *Legalis* à contrario dicitur generalis: Differunt in eo, quod commutativa respiciat jus strictum, distributiva minus strictum. Justitia *vindicativa* inclinatur Judicem & Principem in quibus ea residet ad puniendos malefactores pro ratione delicti commissi in foro præsertim externo.

DOMINIUM est jus reale gubernandi, vel disponendi de re aliqua ut suâ. Aliud est *Dominium jurisditionis*, quod est potestas gubernandi suos subditos, vel in temporalibus & dicitur politicum, vel in spiritualibus, & dicitur Ecclesiasticum. Aliud est *Dominium Proprietatis*, quod est jus disponendi de re aliqua tamquam suâ in proprium commodum: Subdividitur in *perfectum*, quod à Juristis definitur jus perfectè disponendi de re corporali, nisi lege prohibeatur; à Theologis jus in re ad omnem ejus usum nisi lege prohibeatur; & in *imperfectum*, quod habet vel proprietatem rei sine emolumentis, & dicitur *diversum*; vel emolumenta sine proprietate & dicitur *utile*. Tale habet usufructuarius, eo quod. v. g. fundi, domus, aut alterius rei usum & fructum habeat sine Dominio, quod remanet penes illius rei Dominum directum.

Dominium Altum est Principis in bona subditorum ad bonum commune: *Bassum* est civium in sua bona subordinatum Dominio Alto Principis, aut Reipub. legitimæ.

R. P. Arflek. Tom. II.

Ut *acquiratur Dominium* rei, quæ antea nullius erat, sufficit sola ejus apprehensio. Nam quod nullius est, occupanti jure conceditur; Si alicujus erat, requiritur titulus, & ordinariè traditio; quæ cum non requiritur jure naturali, juxta quod sufficit mutuus consensus signis externis expressis, sed solum jure civili, non est traditio requisita in variis casibus jure expressis, uti 1. in beneficiis Ecclesiasticis solâ collatione & acceptatione, etiam absenti, sine traditione. 2. Hæres sola additione hereditatis fit aliorum bonorum Dominus, & Legatarius Dominium rei legatæ determinatè acquirit. 3. In donatione aut venditione facta Ecclesiæ, Civitati, aut Pii locis.

Usum est, jus utendi re alienâ, sine jure percipiendî ejus fructum ab illius usu distinctum. Hinc qui habet usum v. g. equæ, eâ uti potest ad arandum, non tamen de ejus pullo sibi vel alteri disponere.

Usum fructus est, jus rationabiliter utendi re alienâ salvâ ejus substantiâ, & percipiendî fructus ejus; quales in fundo sunt segetes, & in animalibus lac, lana, fetus, pretium locationis &c. Non potest usus fructus alteri *vendi* aut *donari* absque consensu proprietarii, sic ut alter proprie fiat usufructuarius; potest tamen alteri *vendi* omnis ejus utilitas. Constituitur ordinatione, & dicitur legalis ex privatâ dispositione, & inde conventionalis.

Finitur usus fructus. 1. Morte naturali usufructuarii, 2. Morte civili, 3. Destructione rei, 4. Prescriptione, 5. Cessione usufructuarii, 6. Si usufructuarius in hæresim sit prolapsus, ut jura declarant.

Usum juris læi, distinguitur à Dominio in rebus unico usu ad suum finem proprium consumptibilibus, qualia sunt alimenta: Imò de facto in Franciscanis à Dominio separatur.

Id convincit Pontificum auctoritas, præsertim Nicol. III. qui ait, Franciscanos nihil posse sibi aut Ordini acquirere, & Dominium rerum ipsis donatarum, vel retineri à concedentibus, vel transferri in Pontificem. Idem manifestat ratio. 1. Quia non est cur repugnet talem usum separari à Dominio. 2. Quia re ipsa separatur in singulis Religiosis cujusvis Ordinis, & in conviviiis, ubi singuli habent usum cibi ipsis appositi, non tamen Dominium, ut de illo in ordine ad alios disponant.

Ad *objectiones* in oppositum de Joanne XXII. aliisque.

Resp. Joannes XXII. docuit quidem contrarium, sed tantum ut Doctor privatus. S. Thomas non adversatur, solum enim vult in mutuo non posse separari usum à Dominio rei mutuatæ in ordine ad recipiendum aliquid supra sortem, scilicet accipiendo pretium æquale forti pro ejus Dominio, & auctarium pro illius usu. Donans Franciscanis privatè propter Christum omni commo rerum donatarum, ac proinde, etsi illis non det rei Dominium, sed solum usum, non minus meretur, quam donans aliis Religiosis, sed potius amplius, eo quod donet illis qui ex illo titulo, & suo instituto sunt pauperiores.

POSSESSIO est, detentio rei corporeæ, corporis, animi, & Juris adminiculo. *Possessio Facti* est actus possidendi; *possessio Juris* est jus insistendi rei ut suæ. *Possessio Naturalis* est quæ res corpore & animo retinetur, ut dum quis insistit corporali detentioni alicujus rei tamquam suæ: *Civilis* possessio est, quæ res corpore & animo retinetur. Dicitur *retinetur*, quia

F

requi-

rsale
kin

theo-
logia

P. IV
P. 5

requiritur adminiculum corporis ad possessionem inchoandam, non ad eam continuandam, quia illa continuatur etsi alteri possidenda committatur.

Acquiritur possessio apprehensione *verâ*, id est, manibus, aut pedibus; *fiat*, id est, traditione signi indicantis Titulum possessionis. *Amititur* possessio voluntate possessoris, rapinâ, furto, diuturnâ absentia, ut si in quibusdam per decennium possessor, nec per se, nec per procuratorem insistat rei sibi vindicande.

Possessio *Bona Fidei* adfert varia legitimi Juris comoda: Quia 1. parit præscriptionem. 2. Jus in dubio rem retinendi, quia melior est conditio possidentis. 3. Tribuit possessori jus rem suam quamdiu possessionem retinet, contra invidiosos etiam armis defendendi, ex jure prævalente ratione Tituli possessionis.

Natura intellectualis omnis & sola, est capax Domini, seu potestatis moralis de re ut suâ liberè disponendi. *Deus* habet Dominium omnium creaturarum perfectissimum, utpote fundatum in ratione primi principii, adeoque à se inabdicabile, & creaturis incommunicabile. *Angeli* habent Dominium suarum actionum liberarum. *Homines* insuper rerum externarum suæ potestati subiectarum. *Pueri* & *perpetuo amentes*, sunt capaces Domini, saltem proprietatis: Quia quantum est ex naturâ suâ, habent potestatem de rebus, ut suis disponendi, licet per accidens impeditam ab usu exercendo per seipos, quamvis per alios capaces eam exercere possint.

Filii familias, id est, subiecti patris potestati, habent plenum Dominium bonorum *castrensium*, id est, acquiritorum ratione militiæ, & *quasi castrensium*, ratione officii publici, v. g. advocati, medici, &c. *adventitiorum*, id est, acquiritorum v. g. inventione thesauri, ratione operis extraordinarii, donatione, non intuitu Patris, solum habent proprietatem, non usum fructum: *profectorum* verò, id est, ex bonis patris quovis modo proficiscentium, nec Dominium habent, nec proprietatem.

Egrediuntur filii familias è *Patria potestate*, 1. Per mortem patris naturalem aut civilem. 2. Per emancipationem coram iudice. 3. Per lapsum patris in hæresim. 4. Per promotionem filii ad certas dignitates. 5. Per matrimonium, & variis locis per ætatem 25. annorum, & pro varietate legum particularium.

Potest homini competere Dominium in alterum hominem, non solum jurisdictionis, sed etiam proprietatis. Constat ex Scriptura approbante jus Domini in servum *Exodi 21. Levit. 25. ad Ephes. 5.* Unde servitus est tantum contra naturam hoc sensu, quod homo seclusis extrinsecis nascatur liber, non verò hoc sensu, quod Dominium in hominē sit contra legem naturæ. Dominium tamen hominis in hominem non est tam *plenum*, quam in res alias ab homine distinctas: alias enim res potest absque ullius injuriâ destruere, non hominem. Quia tamen Dominus habet jus in omnia servi externa opera, & in ejus personam pro libitu retinendam vel alienandam, dicitur simpliciter Dominus sui servi ratione istius potestatis.

Homini non competit Dominium suæ vitæ, & membrorum; Ita *Lessius* alique, contra *Ledesma* &c. Quia vita, utpote substantia hominis, est fundamentum omnis Domini, ideoque non cadit illa sub Dominium hominis, sed solius Dei, qui est principium omnis substantiæ.

Habet tamen homo *Dominium utile* suæ libertatis, vitæ, ac membrorum: Quia eorum est custos à Deo constitutus, & velut usufructuarius, ac proinde potest de illis in suam & alterius utilitatem disponere, etiam per venditionem. Est Dominus etiam *sua sua*: *Malderus, Lessius*, Contra *Cajetanum* &c. Quia per se loquendo potest seipsum ex causa rationabili infamare, licet per accidens subinde id non possit absque peccato, etiam mortali: quando nempe ejus infamia redundaret in grave detrimentum tertii. *Malderus, Sylvest. &c.* putat esse mortale suam famam prodigere: solum esse veniale censet *Sorus, Navarrus, alique*.

Quoad *Dominium in animalia*, &c. sic Theologistunt communiter.

Animalia fera & *Sylvestria*, quæ antea nullius fuerunt, vel si alicujus fuerint, naturalem libertatem recuperarunt, sunt primò occupantis, sive in proprio fundo capiantur, sive in alieno: Non tamen animalia de se *mansuetæ* & *domestica*, & fera usu mansuetata; hæc enim licet longius aberrant, quamdiu retinent consuetudinem redeundi, sunt sui Domini, quæ restituenda si capiantur. Hinc suppositâ gravitate materiæ, qui alienas columbas occidunt, aut illicebis ad sua columbaria alliciunt, peccant graviter, & ad restitutionem obligantur, si ipsa materiæ sit gravis.

In *venatione*, si fera ab uno *vulnerata* sit adeò levis ut fugere possit, est alterius eam capientis: si tamen ita *laqueo* sit irretita, ut evadere non possit, naturalem amisit libertatem, adeoque non est alterius illam eximentis, sed illius qui laqueum posuit. Quia hæc per suum instrumentum illam quasi manu apprehendit: uti etiam patet ex *l. in laqueum. ff. de acquir. Dominio*.

Licita est, simpliciter loquendo, *venatio in fundo alieno aperto*: Quia cum fera non sint pars fundi, ut arbores, nec in eo amiserint naturalem libertatem, non pertinent ad Dominium fundi: adeoque nullius sunt, & consequenter, primò occupantis: nisi obsteat principis aut Dynastæ justa prohibitio. Si injusta sit venationis prohibitio ad nihil obligat.

Fodinae salis, carbonum &c. sunt Domini fundi: Quia sunt fundi pars. *Venas metallicas* sibi servant Principes pro necessitatibus publicis. *Thesaurus*, qui definitur verus depositio pecuniæ, cuius non extrat memoria, jure naturali est inventoris, uti & jure communi si invenitur in fundo proprio: si in alieno ex dimidio est inventoris, & Domini ipsius fuit. Colligitur ex *Sylvestris, insit. de rerum divisione* in jure civili.

PRÆSCRIPTIO, seu usu capio, est acquisitio Domini per continuationem possessionis temporis lege definiti. In rigore Juris *Cæsarei* est eadem quæ exceptio, quæ est oppositio quæ auctori litem intendenti, manente litis fundamento, quidpiam opponitur ad ejus actionem repellendam donec exceptioni satisfaciat.

Legitima præscriptio transfert rei Dominium, etiam in conscientia, id est, sic ut tibi liceat rem retinere, quamvis finitâ præscriptione deprehendas eam prius fuisse alienam. Fit quidem hæc Domini translatio cum alterius jactura, sed absque ullius injuriâ. Ejus honestas & justitia fundatur in potestate Reipub. habentis jus disponendi de bonis privatorum ad bonum commune, uti in præfenti casu, ut obvietur litibus, confu-

consulatur paci, & ne rerum Domini ferè semper maneat incerta propter titulorum allegandorum varietatem que contingere potest post longum temporis decursum.

Dices, res quæ per sententiam materialiter injustam alicui adjudicata est, non potest retineri post deprehensam sententiam injustitiam: Ergo nec per dictam præscriptionem, si res postea deprehendatur aliena.

Resp. Disparitatem esse, quod iudex sententiam ferendo non conferat jus, sed tantum declarat quis videatur jus habere: at Princeps legibus præscriptionis verè conferat jus præscribenti propter causas boni communis jam assignatas.

CONDITIONES ad præscriptionem legitimam requisita sunt, 1. Possessio civili, & talis fuisse. 2. *Bona Fides*, quæ est credulitas, quæ quis putat rem esse suam, aut saltem nescit esse alienam. Requiritur illa toto tempore quo currit præscriptio, sic ut interrumpatur desinente bona fide, quæ non desinit etiam post tempus præscriptionis deprehensas rem fuisse alienam, ut dictum est. Quia tunc certus est rem legitime factam esse tuam. 3. Requiritur *Titulus*, in est ratio iusta, sine quo stare non potest bona fides, non tamen re ipsa iustus: quia hic per se transferret Dominium. 4. *Tempus lege statutum* quod varium est, scilicet. *Breve*, id est, 10. annorum; *longum*, vel longissimum, id est, 30. aut 40. annorum; vel *immemorabile*, id est, cuius initium non extat memoria etiam apud illos qui senes sunt, quorum memoria ad anteriora tempora magis extenditur.

Dubius an res sit sua, non est possessor bonæ fidei, adeoque non præscribit, nisi dubium supervenerit possessioni inchoatæ bonæ fide, cum persuasione, quod non obstante tali dubio sibi liceat illam retinere, ex eo quod sit melior conditio possidentis. Si verò dubitet, an sic possit eam retinere, eò ipso desinit esse possessor bonæ fidei: Cum non liceat operari ex conscientia dubiâ perseverante, si verò titè deponitur.

Mobilia privatorum præscribuntur triennio: *immobilia* longo tempore. Contra *Ecclesiam*, Civitatem, Fiscum præscribitur Tempore longissimo: *Servitutibus* merè personales, ordinariè præscribuntur ut res immobiles. Libertas à *Servitute mancipii* præscribitur saltem annis 20. *Beneficium Ecclesiasticum* sine titulo non præscribitur; cum titulo colorato præscribitur certo tempore. Quilibet *Debitor* præscribitur annis 30. Si res *hypothecata* bona fide possideatur à debitore, actio hypothecaria extinguitur post annos 40. si verò ab extaneo, post 10. annos inter presentes. Res *fisci* & *furiæ* non possunt præscribi præscriptione ordinariâ; Res *lacræ* nullo modo præscribi possunt: Horum singula in iuribus fundantur, & ad Juristas præcipue pertinent.

CAPUT II.

De CONTRACTU in genere, requisitis ad valorem illius, Promissione, Donatione, Devotio, &c.

CONTRACTUS est pactum mutuum obligationem pariens; *Pactum* autem est duorum plurimve in idem consensus signis externis expressus. De quorū resolutiones particulares hic traduntur Tom. II. Tract. V. cap. III. Et in reliquo decursu ibidem.

R. P. Arjdek Tom. II.

Contractus dividitur, 1. Ex parte modi quo perficitur in quatuor species: Prima perficitur *traditione*, ut mutuum. 2. *Scripturâ*, ut emphyteusis. 3. *Certâ verborum formulâ*, ut stipulatio. 4. *Solo consensu reciproco* exterius expresso, ut emptio &c.

Dividitur 2. in *gratuitum* & *onerosum*, hic utrumque, ille ex una solum parte obligat. 3. In contractum *nominatum*, qui habet in iure nomen specificum, ut emptio; & *innominatum*, qui caret nomine proprio, ut permutatio. 4. In contractum *bonæ fidei*, & *stricti juris*: 5. In *nudum*, qui nullum à iure civili habet firmamentum quo pariat actionem in foro externo, ut simplex promissio acceptata, & in *vestitum*, qui habet ejusmodi firmamentum, ut emptio. *Pactum nudum* obligat in conscientia, quia licet jus civile illi non assistat ei tribuendo actionem, illud tamen non irritat, adeoque retinet vigorem, quem habet ex natura rei, inducitque obligationem in conscientia, ad quam sufficit consensus mutui externis signis sufficienter expressus, quorum singula ex Textibus Juris fufius confirmantur.

In Contractibus, *Error* vel *dolus*, qui non versatur circa rei substantiam, nec est antecedens, nullo iure contractum irritat, nec debet inde rescindi. Item, si error, vel dolus dans causam contractui non sit à parte contrahente, sed ab aliquo tertio, vel à propriâ simplicitate ejus qui decipitur, Contractus est quidem validus iure naturæ, cum habeatur consensus substantialis, est tamen rescindibilis. Quod si in casu Doli aut Erroris circa rei qualitatem contrahens solum consentiat sub hac conditione, si non decipiatur in rei qualitate, Contractus est iure naturæ nullus; Quia non habetur consensus absolutus, sed solum conditionatus, ideoque conditione illâ non subsistente, Contractus censeri debet invalidus.

Contractus *de re turpi nondum impletâ*, non est absolute validus, sed rescindi debet. Quia nemo potest teneri ex iustitiâ ad peccatum.

Impleto tamen opere turpi iure naturæ obligare in conscientia probabilis videtur: quia opus malum quatenus est vel ementi utile, vel facienti laboriosum, est pretio æstimabile, licet non quâ malum. Ejusmodi tamen contractus iure civili sunt invalidi, quo non obstante retinent vim obliganti in foro conscientia. Quia leges civiles, quando nihil obstat, ita sunt intelligendæ, ut non derogent juris naturalis dispositioni.

Non esse tamen obligationem solvendi pretium etiam post opus turpe præstitum, docent *Navarrus* C. 17. n. 4. *Durandus* in 3. d. 39. *Joan. Medina* Cod. de restitutione: *Comitolus* responsionum moralium q. 5. *Joan. Valerius* in differentiis utriusque fori Verbo *promissio*: quos refert & sequitur *Diana* 1. Tom. 2. P. Tract. 2. Miscellaneo resolut. 40. dicens esse sententiam probabilem, & practicè tutam. Citat eosdem accurate *Lugo* de iustitiâ Disp. 18. Sec. 3. N. 68. & 59. unde non est sententia solius Navarræ, uti *Vasquez* indicare videtur.

Illi omnes & soli possunt contrahere, qui habent liberam rei administrationem, quæ in contractibus præcipue spectatur. *Infantes* in iure dicuntur qui sunt septennio minores, qui necdum expleverunt annum pubertatis, id est, respectu masculinorum 14. respectu femininarum 12. *Puberes* verò qui illos annos expleverunt, idque ex juris dispositione constitutum est.

F 2 Pupilli

rsale
kin

theo-
logia
P. IV

Pupilli sunt impuberes, qui deserunt esse sub patriâ potestate, sive emancipatione, sive morte parentis. *Minor* dicitur, qui nondum explevit ann. 25. *Major*, qui eum explevit: *Filius familias* qui est sub patriâ potestate. Pupillo datur tutor etiam invito; minori datur curator, sed non illi invito, sicut datur pupillo etiam si sit invitus.

Et si contingat ut *Minor careat Curatore*, validè tamen contrahit tam ex parte suâ, quàm ex parte alterius, tum civiliter, tum naturaliter: ei tamen, si læsus sit, conceditur restitutio in integrum. *Minor habens curatorem*, & pupillus pubertati proximus, contrahentes absq; tutoris, aut curatoris auctoritate, validè contrahunt in suum commodum, non in suum incommodum: alterum sibi obligant civiliter, & naturaliter, se verò non civiliter: an autem naturaliter controversatur utrimque probabiliter: unde licet in praxi sententia sibi magis faventi se conformare. Hinc illud juris axioma, *Contractus reciproci non claudicat*, id est, obligat utrimque, patitur exceptionem in contractu pupilli cum majore.

Juramentum non firmat Contractus jure naturæ invalidos; quia nequit illud firmari, quod in se non existit: inducit tamen, per se loquendo, obligationem servandi contractum ex virtute Religionis. Confirmat quoque contractus invalidos jure positivo, non directè illis propriè ac per se tribuendo vim obligandi ex justitia, sed indirectè ex legum dispositione, tollendo remedium juris, vi cujus contractus illi erant rescindibiles, quo sublato eorum obligatio redditur firma, & irrevocabilis etiam respectu fori externi. Ita *Molina*, *Conradus*, *Sa*, & *Sanchez* plures alios referens, Contra *Marianam*, & paucos alios.

PROMISSIO formaliter est signum practicum exercitè declaratorium voluntatis efficacis se obligandi: per quod differt à simplici proposito solum dicente voluntatem faciendi, non ad id se obligandi. Differt à *Stipulatione*, quod hæc sit pactum vestitum includens certam verborum formulam; & à *Pollitione*, quod hæc non includat acceptationem, quam includit promissio strictè sumpta; & à *Donatione verbali*, quod hæc de se det jus in re, promissio autem solum jus ad rem concedat, ut promissarius possit de ea promittentem convenire.

Si promissio sit *merè interna* homini facta, nullo jure obligat ex pacto, Quia cum non sit exterius declarata non potest acceptari, quod necessarium est fieri ut promissio obliget. Neque obligat ex veracitate aut fidelitate, cum ex eo quod promissio interna non fervetur, nulla sequatur falsitas respectu hominis; quamvis obliget facta Deo, utpote cordis, & actus interni inspectori. Promissio igitur etiam interna supra nudum propositum, addit radicem & inchoationem obligationis, non ipsam obligationem.

Dicit, Tota vis in contractibus oritur à voluntate internâ, ergo per se illa obligat.

Resp. ab ea oriri radicaliter & principaliter, non tamen totaliter. Promissio enim interna est quasi lex privata, quam quilibet potest sibi imponere, sed directiva tantum, non alteri obligatoria. Ita *Sanchez*, *alique communiter*.

Promissio *merè Externa* absque animo se obligandi, nullam inducit obligationem ex justitiâ. Quia hoc onus non potest suscipi, nec jus in alium transferri absque advertentia & perfecto consensu ad alienandum

requisitis: inducit tamen obligationem ex veracitate & fidelitate. Verba quidem infamatoria sine intentione infamandi, imò inadvertenter prolata, habent suum effectum, scilicet lesionem famæ, secus verba promissoria, quæ præter intentionem prolata nihil efficiunt. Ita *Lugo*, *Sanchez*, *alique*, contra *Turrianum*.

Externa etiam talis promissio non obligat jure naturæ ante acceptationem, 1. Quia omne pactum essentialiter est duorum aut plurium consensus. 2. Quia omnis promissio fit sub hac tacita conditione, si alter acceptet, non obligat etiam jure civili, aut canonico, saltem regulariter, quod additur, quia sunt quædam pollicitationes jure civili irrevocabiles, quales sunt factæ Civitati, Ecclesiæ, &c. Ita fufius de his, *Sanchez*, *Lessius*, *alique communiter*, contra *Sylv.* & *Molinam* quod jus naturæ.

Promissio facta *presenti*, debet in *continenti*, vel quasi in *continenti* acceptari: quia promissor, non potest prudenter censerè velle suum consensum tenere suspensum. Facta *absenti* debet acceptari coram nuntio verbis ad ipsum nuntium directis, vel litteris ad offerentem destinatis, ut sic eorum voluntates in rem eandem moraliter concurrere cognoscantur.

Non acceptatur promissio validè post revocationem offerentis, si promissionem nunciatis habeat se metè ut nuntius: si tamen habeat se ut procurator, aut mandatarius, id est, sic ut habeat curam, non solum annuntiandi promissionem hic factam, sed illam istic faciendi coram promissario, nomine promissoris, valida erit acceptatio post revocationem, modò hæc nec nuntius, nec ipsi promissarius innotuerit: si enim innotuerit acceptatio pro nulla habeatur. Fundantur hæc in jure, lege, si mandatum 15. ff. mandati, &c.

Validè acceptat *pro absente*, 1. Qui ad id specialem habet commissionem, 2. Qui ita est sub promissarii potestate, ut non sit sui juris, 3. Qui illius curam gerit, ut parens filii, 4. Qui ex promissione commodum reportat, 5. Quilibet privatus pro Ecclesiâ.

Promissio facta *absenti* legitime acceptata, etiam promissore vel promissario ante ratificationem mortis, valida est: unde non potest revocari per hæredes promissoris, sed contra potest ratificari per hæredes promissarii; quia obligatio illa promissoris transit ad hæredes.

Simplex etiam promissio suæ naturæ relicta, legitime acceptata, obligat ex justitiâ, & quidem in materia gravi sub mortali. Ratio est; quod per promissionem detur promissario verum jus ad rem. Potest tamen ex intentione promittentis solum obligare ex fidelitate, vel ex justitiâ solum sub veniali, Quia obligatio promissoris, potest pro ejus libitu limitari, cum ab ejus voluntate dependeat. Ita *Navarrus*, *Lessius*, *alique communiter*.

Invalidæ sunt jure naturæ promissiones quæ præsentibus præbent occasionem peccandi, ut si volenti peccare promittas non ipsum accusare. Item, quæ tollunt libertatem de rebus suis disponendi, ut si promittas te non facturum aut non revocaturum Testamentum, & similia quæ in jure dicuntur contra bonos mores, nempe civiliter.

DONATIO est datio liberalis. *Antidotalis* donatio dicitur remuneratio ex gratitudine, inter vivos est absoluta, & irrevocabilis: *causâ mortis* non est absoluta, sed condi-

conditionata & revocabilis. Donatio perfecta est, quae fit cum rei traditione, imperfecta quae fit solum verborum officio. Donatio pura est quae caret modificatione, secus qualificata, quae est quintuplex, scilicet donatio in diem, conditionalis, modalis, cautalis, & demonstrativa.

Uxor, & filius familias, & minor annis, regulariter loquendo, non possunt donare propria auctoritate; possunt certis casibus, v. gr. uxor potest dare de bonis propriis ut de paraphernalibus; & de communibus facere largitiones moderatas; imo & extraordinarias ad sustentationem propriorum parentum, aut liberorum ex altero conjugio egentium: plus potest maritus, cum habeat bonorum administrationem: si tamen excedat cum notabili damno uxoris peccat mortaliter cum obligatione restitutionis.

Praelati Regularium possunt moderatas facere Eleemosynas, donationes in causis piis, & remuneratorias largitiones moderatas, non tamen in usibus profanos v. gr. ad dirandos parentes: quod si faciant in re gravi regulariter, peccant mortaliter, & donarii tenentur ad restitutionem: Quia bona Monasterii non sunt Praelatorum, sed Communitatis, quae in eiusmodi largitiones nullo modo consentit, imo nec consentire potest, cum in hoc resistent Canones, & specialiter Bulla Clementis VIII. edita anno 1594.

Religiosi, quibus ratione officii v. gr. Procuratoris competit aliqua administratio, ordinarij possunt modicas facere donationes; quia pro his praesumitur facultas ex tacito Superiorum consensu.

Donatio simplex & liberalis inter Conjuges jure communi est invalida, & revocabilis pro arbitrio donantis: firmatur tamen juramento, & morte donatoris si res sit tradita ante illius mortem. Donatio Patri facta filio familias regulariter est invalida, matris valida, quia filius non est sub potestate Matris.

Donatio Filii facta Patri & Matri de bonis castrensibus est valida. Donatio inter vivos omnium bonorum est invalida jure civili l. 4. cod. de inutil. Quia donatorem privat potestate testandi. Item, donatio ultra 500. solidos, qui aequivalent 700. vel 800. scutis aestimando securum 50. assibus nostratibus; sed hoc jure civili, & pro illo tempore quo tunc pecunia erat ratio.

Donatio casualis non subsistente causa principali propter quam fit, est invalida, adeoque donatarius tenetur ad rei donatae restitutionem; Quia talis donatio non fit nisi sub hac conditione, si causa subsistat: secus si solum deficiat causa secundaria & impulsiva, Quia eo casu stat absolutus donatoris consensus in substantiam donationis. Ita Auctores communiter. Sed de donatione plura practica & particularia traduntur infra de Contractu Tract. V. cap. 9.

DEPOSITUM pro contractu, est contractus gratuitus quo quidpiam alteri custodiendum traditur donec repetenti reddatur: sumptum pro re, est id quod custodiendum traditur &c. Sequestrum est species depositi quo res litigiosa apud tertium deponitur; quod subdividitur in voluntarium, quod fit ex compromisso litigantium, & in necessarium, quod fit auctoritate judicis. Precarium pro re est id, quod precibus petenti, utendum conceditur, quamdiu concedenti libuerit, pro contractu est ipsa concessio gratuita.

Culpa in praedictis, alia est Theologica & est peccatum,

alia Civilis seu juridica, estque omisso diligentia, quae ab homine adhiberi potest, quamvis ex sola inadvertentia absque omni peccato accidat. Culpa civilis lata, seu crassa, est omisso diligentiae ordinariae; levis, est omisso diligentiae exactissimae. Nulla ex his tribus culpis, utpote in sola omissione consistentibus, est verus dolus, qui dicit malitiosam voluntatem nocendi, sive calliditatem ad nocendum vel decipiendum adhibitam.

Alia de Deposito practica vide infra Tract. V. cap. 10.

CAPUT III.

De Mutuo, Usura, Simonia, & Montibus Pietatis.

DE his pleraque Resolutiones practicae traduntur infra hujus Operis Tomo II. Part. III. Tract. V. Cap. 10. n. &c.

Mutuum est datio rei, pondere, numero, vel mensura constantis, ut statim fiat accipientis, cum obligatione tantundem postea reddendi. Unde materiae mutui sunt solae res quae functionem in suo genere recipiunt, id est, quae in eodem genere sunt ita similes, ut in commutationibus & solutionibus una alterius vice fungi possit, ut triticum, pecunia, &c.

Mutuator tenetur, tradere rem absque vitio occulto, & non repetere ante tempus praefixum. Mutuarius, 1. Tenetur rem reddere tempore praefixo. 2. De omni casu rei fortuito. 3. Cum sit rei Dominus, rem absque gravi mutuatoris demno restituere debet.

USURA sumpta pro re, est lucrum ex mutuo; sumpta pro contractu, est mutuatio cum pacto lucri praecise ratione mutui. Lucrum hic est aliquid pretio aestimabile, quod praecise ratione mutui supra sortem, id est, summam mutuo datam, accipitur tamquam debitum ex justitia, &c. Realis Simonia, sive externa est, in qua mutuator quovis signo externo intentionem usurariam mutuuario declarat. Interna seu mentalis est, in qua illam non declarat, verum vel usuram intendit, vel de facto aliquid usurariae accipit. Aperta usura est, quae solum formalis mutui Titulum praese fert. Palliata est, quae falso alterius contractus Titulo, veluti pallio regitur, ut si vendas carius praecise oblationem pretii solvendi pro re vendita.

Illicitas esse usuram constat ex fide, contra Judaeos, in Conc. Viennensi id definiente: sunt etiam prohibita jure Divino Luc. 6. mutuum dare nihil inde sperantes: jure Canonico l. 5. & 6. decretal. Tit. de usuris, &c. denique jure etiam Naturali: Quia injustum est in commutatione plus accipere, quam valeat id quod datur, quod fit recipiendo sortem cum actuario: quod dici nequit accipi pro usu fortis, cum enim Mutuum fortis dominium transferat in mutuarium, pro illius usu aliquid exigere esset Mutuatio rei suae usum vendere: Aliud est de locatione, & concessione pecuniae ad ostentationem, Quia istis contractibus non transferitur rei dominium, sed manet penes locantem, &c. sed in Mutuo manet penes Mutuarium donec rem acceptam in aequivalenti reddat.

Nec refert quod Deus Deut. 23. & 28. Judaeis permiserit usuram respectu Gentilium; quia eorum bona sic accepta in Judaeos transtulerat. Jus Civile ff. & Cod. de usuris, tantum approbat usuram compensatoriam laboris, aut damni emergentis: si forte etiam usuram lucrativas probaverit, dicendum est, corre-

vide
kin

theo-
logia
P. IV
25

correctum esse à jure Canonico in quantum tales admiserit.

Illicitum est dare auctarium ratione *obligationis non repetendi* sortem ante certum tempus. 1. Quia cum ista obligatio sit intrinseca cuilibet mutuo in particulari, istud auctarium acciperetur præcisè ratione mutui, quod est injustum. 2. Quia ista obligatio sufficienter compensatur per redditionem sortis cum facultate ea utendi in perpetuum; pecunia enim, uti & quælibet res vendibilis, vetustate non decrescens, cum tali utendi facultate tanti æstimatur post 10. annos, quanti tempore præsentis.

Ex variis Titulis licitum est, citra usuram, aliquid exigere supra sortem; 1. Ratione *damni emergentis*. Quia hoc non est aliquid accipere præcisè ratione mutui, sed ratione damni mutuo per accidens annexi, quod mutuans non tenetur subire gratis, ac proinde non est lucrum ex ipso mutuo acceptum. 2. Ratione *lucris cessantis*, quod mutuator probabilissimè percepisset ex sua pecunia negotiationi destinata si non fuisset in mutuum expensa: Patet tum ex ratione jam allata, tum ex eo quod pecunia plus valeat ut est negotiationi destinata, quam secundum se, ut agnoscit etiam S. Thomas. Quantitas auctarii hoc titulo dati determinatur juxta æstimationem lucris sperati. 3. Ratione *periculi sortis*; pro hoc titulo citatur etiam D. Thomas Opusc. 22. c. 10. & Innocentius X. in responsis datis à Congr. de Propag. fide ad missionarios Chineses anno 1646.

Licita est *pœna conventionalis* proportionata, id est, pactum de auctario, si mutuatar⁹ tempore præfixo non restituat: non tamen pactum *legis commissoria*, quo pignus eodem casu cadat in commissum, id est, fiat mutuantis. In usura datur *parvitas materia*, quia non habet aliam malitiam, quam injustitiæ, sicut datur in furto, aliisque ad justitiam pertinentibus.

Usurarius acquirit *Dominium* usurarum, sed *debile*, id est, cum obligatione restituendi, quale Dominium transfert etiam contractus dolo, aut metu extortus. Ratio est, quod mutuatar⁹ verè ac simpliciter earum dominium à se in mutuantem transferat, cum eas voluntate absoluta persolvat.

Ex *causa gravi licet* petere mutuum sub usura, ad hanc habendo se permissivè, Quia quod in re petitur est aliquid licitum, quod autem illud detur modo illicito, oritur ex sola mutuantis malitia, quam mutuatar⁹ non tenetur impedire cum suo gravi incommodo, cum non possit pecuniam accipere modo licito sine usuris quod erat in potestate concedentis.

Plura de Usura, & ex professo de SIMONIA tractantur infra Tract. V. cap. II. de usura, & Cap. 12. de SIMONLACA emptione ac venditione.

MONS PIETATIS intelligitur certus pecuniæ acervus publicè deputatus, ad mutuandum indigentibus. *Purus* dicitur in quo nihil accipitur. *Mixtus*, in quo aliquid accipitur supra sortem ad montis indemnitatem conservandam. Censetur igitur ille Purus in quo summa capitalis ex pia aliqua fundatione habetur, ut in Italia, ubi tantum exigitur parvum auctarium ad expensas in ministros &c. magnum verò requirit mons mixtus, in quo summa capitalis habetur ex pecuniâ ad censum, ut in Belgio locis pluribus.

Primo: *Liciti censentur illi montes Italici*. Patet 1. ex Bulla Leonis X. in *Cons. Lateranensi*, in qua Concilio

approbante *Sess. 10.* absolute declaratur & definitur ejusmodi montes nullo modo improbandos, & pœna excommunicationis in eos decernitur, qui verbo, aut Scripto contrarium docere præsumpserint.

Patet 2. Quia in iis accipitur tantum aliquid modicum, idque non præcisè ratione mutui, sed ad indemnitatem & conservationem Montium erectorum in favorem mutuatariorum, quorum proinde est subire expensas pro illorum conservatione necessarias. Plus exigitur ab eo qui sortem diutius detinet, non ratione carentis pecuniæ, sed ratione damnorum & expensarum diutius factarum in ejus gratiam. Hinc homo privatus montem sua auctoritate erigens, solum peccaret contra charitatem ratione scandali orti ex præsumptione usure sine Titulo exactæ.

Secundo, *Liciti etiam sunt Montes Belgici*: Constat hoc 1. Ex consensu Archiepiscoporum, Episcoporum, ac DD. utriusque Universitatis Belgicæ. 2. Quia nihil in iis accipitur nisi ad suam indemnitatem. Quia iis etiam aliqui similes sunt in Italia à Pontificibus approbati, teste *Navarro, Filiuco, &c.*

Montes quidem Belgici plus exigunt à mutuatar⁹ quia eorum capitale constat ex pecunia ad censum, qui fundatur. 1. in communitate indigentium, 2. In jure quod illa communitas habet exigendi indemnitatem à mutuatar⁹ in quorum favorem gravata redditibus, in bonis ejus dominio subjectis tum immobilibus tum mobilibus, quæ possidet in se, vel inæquivalenti, scilicet in pignoribus. Omne autem lucrum est in commodum mutuatariorum, in quorum favorem auctaria paulatim minuuntur. Sic possunt auctoritate principis gravari præsentis pro suis successibus ad extructionem v. gr. Pontis deinceps valde utilis futuri; quæ ratio in prædicto etiam casu valere videtur.

CAPUT IV.

De Emptione, Venditione, Monopolio, Locatione, Emphyteusi, & Feudo.

DE Emptione, Venditione, & Simonia agitur infra Tomo II. Tract. V. cap. 12. *Licitantum quæ in singulis Speculativa sunt, vel non adjecta, præcipue suppleantur.*

Licitum non est probabilius, *res novas & raras quævis vendere*, Et certum est, non licere mercatori vendere pretio infimo, sic ut occulta mercis diminutione illud pretium ad summum reducat: quia sic non ponitur æqualitas istius mercis & pretii.

Licitum etiam non est, *vendere plus supra dimidium*; quod fit quando excessus superat dimidium justii pretii.

Non licet in foro interno plus vendere, aut minoris emere quam res valeat, Quia alioquin etiam in hoc non servaretur æqualitas inter mercem & pretium. In foro externo civili & canonico licet plus vendere, & minoris emere citra, non supra dimidium, sed intra latitudinem justii pretii hoc intelligendo.

Licet plus vendere quam res in se valeat, 1. Propter officium mercandi. 2. Propter damnum ex venditione emergens: 3. Propter penuriam mercium, & multitudinem emptorum. Propter rationes easdem aut similes, etiam rem minoris emere quam in se valeat pariter aliquando licebit.

In Venditione, *injustum* est, 1. cogere indigentem ut à te emat summo pretio, & statim tibi *revendat infimo*.

Quia

Quia ista obligatio emptori imposita, est aliquid pretio æstimabile supra summum justum pretium. 2. Emere Chirographa, id est, debita activa in futurum minoris quam contineant. Quia in hoc committitur usura palatiata, aliquid accipiendo præcisè ratione mutui virtualis.

Quando res est *absolutè vendita*, etsi nondum tradita, nec soluta, emptori perit, eique fructificat, Quia re empta cõempta sunt omnia in ejus virtute contenta. Deinde, licet emptor nec dum sit rei Dominus, ad eum tamen pertinet omne damnus & periculum: unde cum sustineat incommoda, æquum est ut sentiat & commoda. Leges in contrarium, quia favent usuris in solutionis dilatione fundatis, abrogatæ sunt jure Canonico.

Evictio est, rei suæ ab altero possessæ legitima recuperatio: differt à vindicatione & conditione, quod prima sit actio realis, secunda personalis, & hæc evictio sit earum effectus.

Monopolium, seu conspiratio specialis Mercatorum ut soli, aut certo pretio aliquid vendant, graviter repugnat charitati, & justitiæ legali; non justitiæ communitivæ, nisi summo justum pretium excedant. Hoc enim secluso, nulli faciunt injuriam, & ex causa rationabili licitum reddi potest auctoritate Principis. Ita *Perrus Navarra, Molina, Lessius*, Contra *Covar. Sylvestrum, & Valentiam*.

Locatio rem ad usum pretio concedit, *conductio* accipit. *Locator* tenetur 1. Aperire vitia nociva rei locatæ, & ad damna si ea claverit. 2. De rei evictione. 3. Ad expensâs pro rei conservatione &c. *Conductor* tenetur, 1. Re uti juxta boni viri arbitrium. 2. Pro eâ conservanda eam adhibere curam, quam vir prudens pro suis adhibet. 3. Solvere pensiones tempore suo: uterque sibi invicem obligantur de dolo, culpâ latâ, & levi, non autem regulariter de levissima, aut casu fortuito.

Quando contingit ut *res conducta casu fortuito* absque ulla conductoris culpa reddatur *inutilis*, non tenetur conductorolvere pensionem, nisi pro ratâ temporis quo re illa usus fuit. *Sterilitas* tanta ut colonus nihil recipiat, illum liberat à pensione: si sterilitas sit parva hic non attenditur, si sit magna, dat jus minuendi pro ratâ pensionem. Similiter, si *ubertas* absque ulla coloni industria sit extraordinaria, dat jus augendi pensionem, quæ si sit pecuniaria solvenda est in fine anni, si in fructibus, iis collectis solvi debet. Potest *conductor* ante tempus *expelli*, quando re conducta *abuteretur*, aut per *duos annos* solutionem debitam non præstat.

Si *eadem opera*, labor, aut industria pluribus ex pacto præstita æque singulis est utilis, meretur à singulis integrum stipendium valori suo proportionatum. Quia ut supponitur, pro singulis seorsim susceptæ sunt obligationes ab invicem independentes, unde opera ejus est æquivalenter multiplex in utilitate & valore.

Famulis debetur cum sustentatione stipendium justum saltem infimum. Non licet illis uti occultâ compensatione propter exiguitatem stipendii minoris justo infimo, cum de eo convenisse stipendio supponatur.

Emphyteusis est contractus quo quis rei suæ immobilis Dominium utile transfert in alterum, retento sibi Dominio directo cum jure pensionis realis annuæ. Qui accipit Dominium utile dicitur *Emphyteus*, qui

dat dicitur Dominus directus seu proprietarius.

Feudum dicitur, concessio rei immobilis sub onere fidelitatis & obsequii personalis exhibendi domino directo. Differt ab *emphyteusi*, quod in hac debeatur pensio realis, in illo fidelitas & obsequium personale. Concedens dicitur Infeudator, Dominus fundi & feudatarii: Accipiens dicitur feudatarius, vasallus, beneficiarius. *Regale* feudum confertur à supremo Principe cum Titulo, v. gr. Ducis; non regale nihil adfert dignitatis: *Ecclesiasticum* ab Ecclesiastico, Laicum à Laico confertur: *hereditarium* transmittitur ad hæredes, gentilitium ad liberos, masculinum ad solos masculos, femineum etiam ad feminas deficientibus masculis: Dicitur *Ligium* si fidelitas juretur contra omnes, non Ligium si excipiat Princeps supremus. Amittitur Feudum expiratione temporis concessi, neglectu obsequiorum, & crimine Folloniæ, id est, belli contra Dominum gesti.

CAPUT V.

De Censu, Cambio, Contractu Societatis, & Testamento.

DE TESTAMENTO &c. agitur plenè infra Tomi II. Tract. V. Cap. 13. Hæc suppleuntur ea quæ possint in singulis desiderari.

CENSUS est jus percipiendi pensionem annuam ex re, aut persona alterius: qui illud jus pendit dicitur *Censuarius*, qui emit dicitur *Censualista*.

Dividitur *Census*, 1. In *reservativum*, quo quis in alterum transfert rei suæ dominium, super eadem re sibi reservato jure pensionis annuæ: & in *consignativum* quo solum jus pensionis consignatur. 2. In *realem*, *personalem*, & *mixtum*. 3. In *pecuniarium*, & *fructuarium*, hic in Belgio & in Castella sublatum est à Philippo II. ob nimium incrementum tritici & aliorum fructuum. 4. In *perpetuum*, & *temporalem*: Perpetuus subdividitur in *irredimibilem*, & *redimibilem*, vel ab uno tantum, vel utroque contrahente. Temporalis alius est ad tempus certum, alius ad incertum v. gr. qui usque ad mortem censuaria constituitur & durat.

Licita est *emptio novi Censu consignativi, realis*, & *perpetui* tam redimibilis ex parte venditoris, quam irredimibilis. Patet 1. Ex approbatione Pontificum Martini V. Pii V. & Calixti III. 2. Ex eo quod sit vera emptio facta iusto pretio juris veri præexistentis in Censuario, non quidem sub ratione Censu, sed ut inclusi in pleno jure, quod habet Censuarius in rem suam, & omnia ejus emolumenta. Ita *Covar. Molina, Lugo*, aliisque communissimè, contra paucos.

In *emptione Censu* non datur pecunia præfens pro pecunia in futurum, ut in mutuo, sed emitur jus non ad certò recipiendam summam simul & semel sine periculo damni & molestiarum, sed ad pensiones successivas per longa intervalla, adeoque moraliter non sine periculo, incertitudine, & molestiis recipiendas, ideoque usuram non involvit.

Et quamvis hoc jus sit ad pensiones in *infinitum*, non tamen æstimatur nisi pretio finito, sicut Dominium fundi frugiferi, quod continet jus ad annuos fructus in infinitum. Ratio est, quod pensiones successivè in infinitum recipiendæ non augeant valorem illius juris incremento æquali, sed proportionali in infinitum

isole
kin

theo-
logia

P. IV
P. 5

in infinitum decrefcente. Quia quanto magis crefcunt in multitudine, tanto funt in fpe remotiori, & confequenter tanto magis decrefcent in æftimatione morali, adeoque non poffunt facere jus valoris infiniti, licet partes proportionales in infinitum decrefcentes continuum actu infinitum conftituere nequeunt.

Dices, idem elle emere jus ad penfiones, ac emere ipfas penfiones.

Resp. Difparitatem elle, quod jus ad rem, non nifi poft longa intervalla adæquatè recipiendam, non fit ipfa res, nec prudenti iudicio tanti æftimetur, propter lapfum & incertitudinem diuturni temporis & alia fuperius affignata.

Emptio Cenfus personalis etiam perpetui eft licita. Pater 1. Ex ufu Belgii, Germaniæ, Galliæ à DD. Theologia & Juris approbato; & à Nicolao V. Pont. 2. Ex eo quod etiam hic interveniat vera emptio juris percipiendi penfiones ex perfona alterius ratione fuæ induftriæ, & aliarum qualitatuum quæ cenfentur fufficienter frugiferæ ad fundandum tale jus iufto pretio æftimabile, cum iftud jus poffit donari, & à donatario iuftè vendi. 3. Quia tale jus poteft fundari fuper jumentum & fervum, adeoque etiam fuper perfonam liberam, quod tamen jus vendi non poteft ob defectum penfionum; quia hoc leges vetant. Dum Martinus V. alique Pontifices folùm approbant cenfum realem, per hoc perfonalem non improbant, quem Pius V. prohibuit non abfolutè, fed ob fpeciem & periculum ufuræ, & quidem prohibitione quæ hic & in Germania recepta non cenfetur. Ita *Gabriel, Medina, Bannez, Valencia, Lefsius*, Contra *Navarrum, Rebelleum, Lugo, &c.*

Cenfus temporalis incerti temporis, ut *vitalitius*, eft licitus, modò ematur pretio iufto, per legem, aut prudentis arbitrium taxato. Quia cum uterque contrahens parem fubeat aleam plurium, aut pauciorum penfionum, pro pluribus aut paucioribus annis vitæ, in eo fervatur æqualitas.

Licitus etiam eft *Cenfus Temporalis certi temporis* v. gr. ad 20. aut 30. annos; Quia cum jus ad penfiones per longa intervalla recipiendas non tantum valeat, quantum cumulus omnium penfionum fimul, iuftè emi poteft minori pretio quàm valeant penfiones fimul fumptæ: fi tamen emeretur ad breve tempus, ut ad 2. vel 3. annos, ufura palliata cenferetur uti colligitur ex fundamentis fuprà affignatis.

Cenfus redimibilis tam ex parte ementis, quàm vendentis, fit ut emens poft aliquot annorum penfiones poffit vendentem cogere ad redimendum, videtur fpeculativè loquendo, licitus. Quia non apparet cur non poffit fieri pactum retrovenditionis in hac emptione ficut in emptione aliarum rerum, & quare hoc pactum fieri non poffit cum cenfuario in contractu cenfuali, ficut fieri poteft cum uno tertio, & cum illo poft initum cenfualementum contractum: Non eft tamen in praxi tutus, aut licitus. Quia eft meritò fufpectus de ufura palliata, ac proinde fcandalo obnoxius. *Cenfus irredimibilis* ex parte venditoris, faltem conftituti, funt quidem à Carolo Quinto in Belgio prohibiti, non tamen ufurarii, nifi ex præfumptione fori externi, & ne bona maneant perpetuè onerata. Ita de his *Gabriel, Medina, Valencia, Lefsius, Malderius*, Contra *Covar. Sotum, Aragonium &c.*

CAMBIUM eft permutatio negotiatoria pecuniæ pro pecunia. Ille à quo cambium petitur, dicitur Cam-

pfior, qui petit, *Campfarius*. Dividitur in *Reale*, & *Locale*; hoc cambium ficcum eft vera ufura folam fpeciem cambii habens, ut fit tantum habeatur ratio diftantie temporalis &c. Illud autem *Reale* eft legitima permutatio pecuniæ fervata æqualitate inter datum & acceptum. Dividitur in *Manuale* feu minutum, quod eft permutatio pecuniæ præfentis pro præfente, & *Locale*, quod eft permutatio pecuniæ præfentis pro abfente.

Cambium minutum eft reale, & dicitur illud quod confiftit maximè in monetæ minutæ cum majori commutatione.

Licitum eft lucrum ex *cambio minuto* variis titulis, fcilicet, ratione lucri ceffantis, officii cambiendi, generis quærendi & habendi pecunias diverfi generis ad utilitatem communitatis femper paratas, easque numerandi &c. Taxatur à Principe *valor monetæ* quatenus eft menfura rerum venalium, non quatenus eft commoda ad permutationem negotiatoriam, fub qua ratione una fpecies monetæ alteri fæpè multum præftat, licet fit æqualis in ratione pretii rei venalis. Ita *paflim Theologi, Contra Oſienſem, & paucos alios.*

Lucrum ex cambio Locali, quo campfor hic petat accipit ut alibi reftituat, eft licitum, modò fit prudenti peritorum iudicio iuftum. 1. Quia eft approbatum à *Pio V.* apud *Navarrum num. 300.* 2. Quia accipitur iufto Titulo virtualis fcilicet translationis, & locationis, qua campfor operam fuam locat campfario ad transferendum ejus pecuniam fufcepto in omnino periculo: quod fi hoc fiat abſque omni ejus incommodo, hoc tribuendum eft ejus induftriæ & bonæ fortunæ, qua non obftante poteft lucrum accipere, ratione periculi, & laboris in fe fufcepti.

Cambium quod Francofurtense dicitur, in quo campfor dat prior pecuniam campfario, ut ab eo eadem recipiat in nundinis Francofurtenfibus cum câterario proportionato diftantie temporalis, & localis, feclufis Titulis extrinſecis, periculi fortis &c. iuſtum & ufurarium elle cenfetur. Quia in eo nulla intervenit virtualis translatio, aut locatio operæ ad translationem, ac proinde campfor nullam campfario navat operam pretio æſtimabilem: unde câterarium accipit præciſè propter diftantiam temporalem inter dationem fuæ pecuniæ & ejus in æquivalentem receptionem, quod eft ufurarium. Ita, ut dixi, feclufis Titulis extrinſecis, docet *Cajetan. Sotus, Suarez, Valencia, Malderus, Lugo, alique communius*, Contra *Molinam, Lefſium, Filium, Layman, &c.*

Cambium Bezantinum, five Placentinum, eft quo campfor respondentem Bezuntii vel alibi campfario procurat, fuum fcil. factorem, qui tunc duas perfonas repræſentat, nempe respondentis campfario, & factoris campforis, & quatenus respondens campfarii debitum ex accepta à campfore pecunia ſibi ipſi, quatenus factori campforis, ſolvit ſolutione virtuali, nempe per acceptationem & relationem in libros rationum, &c. Hoc, inquam, Cambium, licet uſtatatum cenſetur plerumque ſiccum, & non ſubſiſtens: Quia cum contrahentes ſciant totam ſolutionem ſic fieri iſtis cambii & recambii Titulis artificioſè quaſitis, aliud intendere non cenſentur, quàm lucrum ex mutuo, Cambii ſpecie palliatum, ac proinde in praxi à Theologis plerumque omnino reſiciendum cenſetur, ut de ufura merito ſuſpectum &c. Et ita ſentit *Sotus, Molina, Tannerus, Roder. Rebelleus, &c.*

aliis communibus, quamvis illud excuset Sylvester, Navarrus, Salas, Diana, &c.

SOCIETAS NEGOTIATORIA, est conventio conferentium aliquid ad commune lucrum, & damnum. Ut sit licita requiritur, 1. Ut fundetur in negotiatione honesta, 2. Ut servetur aequalitas proportionalis lucrorum & damnorum pro rata eorum, quae conferuntur, 3. Ut fors fiat omnium, nisi lucri tantum sit communio, ex pacto instituta.

Dissolvitur illa Societas, 1. Socii renuntiatione, 2. Ejus morte, aut egestate, 3. Elapso tempore, ad quod inita fuerat, 4. Cessante negotiatione.

Quando unus de sociis confert solam pecuniam, & alter solam operam, potest fieri communio fortis & lucri, 1. Sic ut in fine ex aequo dividatur pro rata pecuniae ab uno, & assimationis operae ab altero collatae, 2. Sic ut conferens solam operam non sit particeps fortis, sed solum aliquotae partis lucri, ejus spes aequivaleat operae ab ipso posita: hoc enim utroque modo servatur aequalitas utriusque requisita.

CONTRACTUS TRIPLEX, est quo conferens in Societatem à locio assecuratur de sorte integrâ cum certo lucro, sed minore eo, quod ex negotiatione speratur. Unde in eo sunt virtualiter tres contractus, scilicet Societatis, assecurationis, & venditionis majoris lucri sperati. Hunc contractum esse licitum sudent, 1. Leges, & institutiones ei aperte faventes. 2. Haec ratio: est certò contractus ille triplex licitus si fiat divisim cum diversis; adeoque etiam cum eodem simul & semel; cum per hoc nullam contrahat injuriam, nec mutet naturam, adeoque non transeat ad rationem mutui. Ita Sylvester, Gabriel, Major, Navarrus uterque, Toletus, Lessius, Sylvester, Abulensis, &c.

Objectiones contra contractum Triplicem ex sequentibus solvuntur. **Dominium pecuniae** in ejusmodi contractu in Societatem depositae non est penes solum negotiatorem, cum non possit de illa, sicut de mutuo accepta, pro suo arbitrio disponere, sed teneatur eam vel aequivalentem suo & deponentis nomine negotiationi applicare. Huic quidem soli perit, at non ratione dominii ut mutui formalis aut virtualis in ipsum translati, sed vi contractus assecurationis adjuncti. Hoc contrahendi modo pecuniam conferens non sentit lucrum, nullum potens sentire incommodum, quod non esset aequum, quandoquidem patiatur damnum majoris lucri quod sperare potuit.

Secundò, Bulla Sixti Pontificis hunc contractum non prohibet ut illicitum jure naturae, sed tantum ut scandalosum ex praesumptione usurae palliatæ, quae non intervenit si contractus in eo inclusi fiant serio, verè, & non fictè, unde in Germania, & Belgio, illa non habetur à pluribus pro recepta.

SPONSIO, quae certantes de alicujus rei eventu sibi invicem aliquid spondent, dandum ei qui veritatem fuerit assecutus, est licita, si absit fraus, par sit utriusque periculum, nec sit de re turpi &c. **Sortes** ex quarum eventu aliqua decernuntur, aliae sunt **divisoriae** quibus de re communi disponitur, aliae **electoriae** quibus alii aliis praefertuntur in ordine ad officia vel secularia, quae licent, vel Ecclesiastica, quae sunt prohibita. **Consultoriae** & divinatoriae sunt superstitiosae.

TESTAMENTA privilegiata quoad solemnitatem sunt, 1. Militum in castris. 2. Facta coram Principe. R. P. Arjdek. Tom. II.

cipe. 3. Belgica juxta consuetudines variis locis usitatas. 4. Ad pias causas, quae deficiente solemnitate obligant in conscientia, modo adsint jure naturae requisita ad translationem Domini; ad profanas etiam causas valent in conscientia, sed validitate infirma per judicium rescindibili, non firma & irrefcindibili; quo sensu exponenda & inter se concilianda sunt Leges ac juris utriusque DD. in speciem pugnantes in his de testamentis privilegiatis.

Testari prohibentur jure naturae amentes: positivo jure partim Civili, partim Canonico, impuberes, surdi simul & muti, prodigi, damnati ad mortem, carcerem perpetuum, aut exilium, haeretici, servi, filii familias, & usurarii manifesti, &c. Testamentum de se **revocari** potest à testatore validè & licitè, 1. Per factum contrarium, ut si testator illud laceret, 2. Per alterum Testamentum legitimum. Ita habent **jurium dispositiones**.

Per Testamentum **Heredes instaurati** possunt, qui non sunt lege prohibiti, ut sunt haeretici, spurii, id est, orti ex parentibus inter quos tempore vel conceptionis, vel nativitatis erat aliquod impedimentum dirimens, non legitimum, etiam deficiente prole legitima, non succedunt illi parentibus ab intestato, neque ex Testamento, nec ullam partem hereditatis accipere possunt etiam in conscientia: secus naturales, id est, orti ex parentibus sic non impeditis; illi enim possunt à Patre instaurati heredes si deficiant legitimi, & ascendentes; quamvis ei non succedant ab intestato, nisi ex sextante, succedunt tamen matri, tum ex Testamento, tum ab intestato pari jure cum legitimis; de quibus fufius juxta leges Belgicas Lessius de jure & just. Zyepus, aliique.

Reliqua de **TESTAMENTO** in hoc Opere traduntur infra Tomo II. Part. II. Tract. V. cap. 13.

CODICILLUS, est sequela, & velut supplementum Testamenti. **Legatum** est donatio in Testamento praestanda ab haerede. Factum absolute legatum debetur statim à morte testatoris: Factum sub conditione debetur ea impleta. **Fidei commissum** est, quod alteri ita relinquitur, ut illud non possit alienare.

Non potest haeres ita legatis gravari ut haereditas reddatur **inutilis**, alioqui potest detrahere Falcidiam, id est, quartam partem hereditatis ex legatis detrahibilem, aut Trebellianicam, id est, quartam partem ex Fidei commissis detrahibilem, ut haeres habeat saltem quartam partem bonorum defuncti.

Si Legatum aut Fidei commissum sit ad **pias causas**, nec Falcidia, nec Trebellianica detrahi potest. Sola Parochia aut Confessarii depositio de ultimâ voluntate defuncti ad pias causas haereditatem obligat in conscientia, dum constat de horum probitate. Ita **Layman** hic, aliique.

CAPUT VI.

De Restitutione, ejus Radice, Causis eam excusantibus, &c.

DE Restitutione in ordine ad Praxim agitur accuratè in hujus Operis Tomo. II. Part. III. Tract. V. cap. 14. infra.

Ne quid aliqua ex parte desit in materia tam necessaria, quaedam hic ad omnimodam Theologi institutionem subjiciuntur.

AD

isde
kin

theo
logia

P. II
P. 5

Ad notitiam fundamentalem *Obligationis restituendi*, sciendum est, quod illa oritur ex injustitia, quæ fit contra jus alterius. Jus autem alienum dicitur *mobile*, quod abdicari potest à Domino: Jus verò *immobile*, quod abdicari non potest, quale habet Clericus ne percutiatur. Quoad jura mobilia, non potest injuria fieri volenti, potest quoad immobilia, ut fit marito consentienti in abusum suæ uxoris. Idem est de percussione Clerici, licet ipse in eam consentiat, uti patet ex jure Canonico *Cap. Contingit de sent. excom.* ubi ea percussio dicitur injuriosa, etiam non violenta. His tamen non debetur satisfactio, quia consentiendo illam remisit.

Obligatio restitutionis oritur ex violatione solius *justitiæ commutativæ*, non distributivæ. Quia illa sola respicit jus strictum: distributiva enim solum respicit jus fundatum in ratione partis alicujus communitatis, quod non est strictum. Hinc, per se loquendo, non obligatur ad restitutionem qui confert beneficia aut officia digno relicto digniori. Dixi, per se loquendo, quia si tactus sit concursus cum promissione digniores præferendi, tenetur ad restitutionem ex violatione *justitiæ commutativæ* orta ex pacto præcedenti. Similiter si Princeps dignis prætermittis confert officia publica indignis, violat *justitiæ commutativam*, non adversus dignos prætermittis, sed adversus communitatem, cui strictè obligatur de dignis illi providere. Ita Suarez, Lessius, Rebellus, Lugo, Maldernus, alique, Contra Cajet. Vasquez, Molinam, & Aragoniam.

Radices generales restitutionis, duæ assignantur, scilicet, *injusta acceptio*, seu *damnificatio*, & *res accepta*, id est, res ex *justitia* Domino suo restituenda. Ambæ concurrunt in fure detinente rem furtivam; separantur in eo qui rem furtivam emit bonâ fide, eamque nesciens esse furtivam detinet absque ullâ damnificatione activa ex parte sua Domino illata. Pro injuria *transiente*, id est, non damnificante, nulla debetur restitutio, sed tantum aliqua satisfactio, ut pro irrisione, verbis contumeliosis, &c. Obligatus Titulo rei acceptæ, 1. Ad nihil tenetur si res pereat. 2. Tantum tenetur ad fructus extantes, & quatenus ex iis factus est ditior. At verò obligatus Titulo *injuste acceptiois*, tenetur restituere rem aut ejus æstimationem, quomodocumque perierit, 2. Omnes fructus ex ea perceptos. 3. Compensare omnia damna inde secuta. Unde mensura restitutionis ratione rei acceptæ, est quantitas possessionis; ratione *injuste acceptiois*, est quantitas alieni damni. Ita cum D. Thoma, Layman, alique.

Possessor bonæ Fidei, ubi adverterit rem non esse suam, tenetur Domino comparenti eam statim restituere, nec potest pretium à se pro ea datum exigere, nisi datum sit animo rem restituendi Domino suo, ejusque negotium utiliter gesserit. Si bonâ fide rem *consumpserit*, aut alienaverit, ad nihil tenetur, nisi quatenus ex ea factus est ditior; si vendiderit, tenetur Domino comparenti, contractu venditionis rescisso, emptori pretium restituere, ei enim tenetur venditor de evictione, non tamen rei Domino si res vendita reperiri non possit, nisi quatenus ex ea factus est ditior. Quia Dominus rei non est Dominus pretii. Tenetur etiam fructus naturales, ut fœtus animalium, & mixtos, id est, partim à re, partim ab industria provenientes, ut segetes; & fructus civiles, ut re-

ditus &c. restituere, subductis expensis. Quia res qualibet Domino suo fructificat, non tamen fructus industriales. Rem alienam Titulo gratuito à fure acceptam tenetur, per se loquendo, Domino restituere, nisi certus sit fore, ut furi justam ab causam redditam, Domino restituatur: quia in hoc casu Dominus non potest esse rationabiliter invitus.

Potest emptor *bonæ Fidei*, ad recuperandum tantum pretium, *rem furi reddere*, licet sit moraliter certus eam Domino perituram: Quia secluso contractu nec delicto, nemo tenetur rem alienam cum proprio suo damno apud se conservare ut restituatur suo Domino, quia ad id nullum habet jus.

Neque refert, quod emptor rem furi reddendo eam reducat in pejorem statum. Quia hoc non fit directè & positivè, sed tantum negativè, quatenus scilicet ad vitandum damnum proprium, rem delinens in meliori statu conservare. Emptor tamen *bonæ Fidei*, ratione *injuste acceptiois*, probabiliter eo casu tenetur rem Domino suo restituere, uti docet probabiliter, Navarrus, Lessius, alique, contra Sylvestrum, Alensium, Dianam, & alios. De emptore bonæ Fidei assertionem nostram tenet Navarrus, Sylvester, Vasquez, Lessius, Bonacina, Maldernus, Turrianus, Lugo, &c. contra Cajetanum, Sotum, Medinam, Layman, Durium, &c.

Mala Fidei possessor obligatur ad restitutionem rei si extet, & ad ejus valorem si perierit, etiam fortuito, & absque ejus culpâ; idque etiam apud Dominum per injuriam alicujus tertii erat peritura: quia hunc præveniendi ipsius obligationem in se suscipit. Si tamen res casu perierit apud iniquum possessorem, eodem modo absque ullius injustitia apud Dominum peritura, probabiliter ad nihil obligatur in foro interno: Non enim ex re accepta, quia perit: non ex *injusta acceptioe*, res enim æquè erat peritura, adeoque ille non fuit efficax causa damni. Communiter tamen dicitur imponenda ei restitutio in foro externo in pœnam criminis. Ita Navarrus, Lessius, & alii, contra Paludanum.

Fur ad nihil obligatur probabiliter, qui sciens & volens rem alienam consumpsit eo loco & tempore quo aliâ citram *injustitiam* erat certò peritura: Quia in illis circumstantiis res Domino suo nullius erat perita, ac proinde ejus destructio non est illi damnosa: Secus si fur illam transfulerit in locum ubi erat servanda: Quia tunc erat alicujus pretii Domino suo. Ita Vasquez, Amicus, alique.

Res quæ apud iniquum possessorem *meliorata* est, aut *fructificavit*, cum omni melioratione suâ restituenda est, & cum omnibus fructibus non solum perceptis, sed etiam percipiendis à Domino si rem suam habuisset: quia res Domino suo melioratur & fructificat, ideoque cum his tanquam ad Dominum pertinentibus restitui debet.

Pro *debitorum solutione* servandus est ordo juris prioris. Hinc 1. Si res extat in specie reddenda est Domino. 2. Debita Titulo oneroso præferuntur debitis Titulo gratuito. 3. Debita certi creditoris præferuntur debitis creditoris incerti.

Causa excusantes à restitutione traduntur infra hujus Operis Tomo II. Part. III. Tract. V. cap. 14. §. 4.

CAPUT VII.

De Injuria in Corpus, & Famam, & de Furto, iudice, Teste, Reo, Advocato.

De his agit in hoc Opere infra Tract. V. superius citato: hic pauca restant adjicienda.

Occisio sui directæ, licita non est ullâ auctoritate humana. Quia illa repugnat charitati erga se, justitiæ erga Rempublicam & erga Deum, qui est Dominus vitæ humanæ.

Licet tamen ex justa causa, v. g. ad vitæ conservationem seipsum mutilare, & *indirectè* ad sui necem concurrere, ut abstinendo ab esu carnis humane, aut idolo sacrificiæ, item ignem navi injiciendo, aut pulverem nitratum ad nocendum hosti &c. Debent tamen ista fieri ex causâ gravi & conducente ad finem independentem à morte directè adhibita. *Sui interfector* jure Canonico privatur Ecclesiæ suffragis, & sepultura, nisi ante mortem dederit signa pœnitentiæ, vel dubium sit an à se ipso, aut alio fuerit occisus. Ita de navincenâ &c. *Lessius, Malderus, alique*, qui eâ ratione factum Sampsonis excusant.

Pro tuendis *fortune bonis magni momenti*, alioqui amittendis irreparabiliter, licitum est in valorem injustum in actu in actionis defensivè occidere. Quia bona illa honeste sustentationi necessaria, reductivè pertinent ad vitam tuendam. Idem in pari causâ de defensione pudicitia, & honoris tradunt DD. communius.

Qui virginem corrupit, illâ consentiente, non tenetur ad compensationem ipsi faciendam. Quia liberè consentiendo cessit jure suo; nec ejus parentibus, quia nulla illis fit injuria; etsi enim puella sit sub eorum potestate, sicut potest illis invitis nolle nubere, ita & nuptias suas reddere difficiliore. Tenetur autem si per fraudem, metum, aut vim eam ad crimen induxerit, ad omnia damna inde ipsi puellæ, ejusque parentibus provenientia; Quia corruptor eorum fuit causa injusta: hæc si non possit compensare aliter quam inito cum eâ matrimonio, tenetur in conscientia eam ducere: & ad hoc determinatè obligatur si sub conditione copulæ matrimonii illi absolutè promiserit: Nisi fortè mala valdè gravia ex tali connubio sequerentur. Ita *Sorus, Vasquez, Diana, alique* communius.

Adulter & adultera, si non fuerit proles ex copula secuta, solum tenentur ad satisfactionem honorariam si innotescat marito. Prole certò secuta uterque tenetur ad compensationem damnorum marito & legitimæ proli inde obvenientium, si fieri possit. In dubio tenetur pro ratione dubii, id enim æquitas postulat. Tenetur autem adulter ad prolem alendam ab anno tertio exclusivè, adultera verò usque ad annum tertium inclusivè, ex l. 9. Cod. de patria potestate.

Licitum non est, *seipsum falso infamare*, nec de vero crimine, ratione scandali, neque etiam de falso, ut si quis ad vitanda tormenta fateatur crimen venefici quod non commisit, atque ita se ipsum mendaciter infamem infamiâ gravissimâ in totam ejus familiam redundante: quod fieri nequit absque peccato saltem veniali mendacii, & mortali detractionis, ideoque tenetur ante mortem id retractare.

Iustas ob causas licita est *revelatio peccati gravis occulti*, 1. Ad petendum consilium vel auxilium. 2. Ad alterius correctionem idoneam. 3. Ad avertendum

R.P. Arsdæk, Tom. II.

malum commune. 4. Ad propriam defensionem. 5. Ad vitanda gravia tormenta. *Sine causa* verò mortale est illud vel uni aperire, etiam non nominatâ personâ, sed solâ ejus communitate v. g. religiosâ. Quia per hoc injustè fama aliena graviter lædi æstimatur. Ita *Theologi communiter*.

Per *singula furta levia* multiplicata tunc peccas mortaliter quando per ea intendis etiam à diversis tibi comparare summam notabilem: Tunc enim singula furta sunt executio voluntatis mortaliter malæ circa rem totalem gravem. Imò etiam quamvis id non intendas peccas mortaliter, quando summam gravem complex ad eam advertens: Quia tum causas damnium notabile. Completâ autem summâ notabili teneris eam sub mortali totaliter restituere. Plus tamen requiritur ad summam notabilem quando per majora intervalla, aut à diversis accipitur.

Compensatio occulta, quamvis rarò, aliquando tamen est licita; ut si debitum omninò certum absolutè non possit aliter obtineri, aut non nisi ægerimè cum multis molestiis & gravibus incommodis, & sic ut creditor occultè sibi compensans prospiciat ne iterum à debitore idem debitum postea solvatur. Ita de debito certo *Theologi communiter*.

JUDICI licet, quando crimen est *notorium*, auctor autem *occultus*, inquirere de auctore in genere: accusatio sufficit ad interrogandos testes ab accusatore productos: ad reum autem de se ipso juridicè interrogandum prærequiritur vel semiprobatio per unum testem, vel infamia, vel indiciorum sufficientia. Judex tamen de uno crimine infamatum non potest interrogare de alio, de quo non est infamatus, nisi sit cum illo priori crimine connexum.

Judex inferior, imò & superior, debet indicare secundum leges, nisi in aliquo casu particulari prudenter judicetur Legislator aliud voluisse: quia alias periculum esset ne privatis affectibus locus concederetur. Ita Jura communiter.

Tenetur judex publicus se conformare regulæ iudicis publici, quæ sit, scientia publica, hoc sensu, quod non possit contra eam judicare, non quod semper debeat secundum illam etiam quando habet certitudinem de contrario: Obstat enim Superior regula juris divini vetantis ne directè occidatur innocens. Tenetur quidem inferior obedire suo Superiori non evidenter mala præcipienti; sed Respublica non potest imperare Judici ut eum damnet ad mortem, quem judex certò & evidenter scit esse innocentem, & per calumniam oppressum. Quia alioquin ejus præceptum esset manifestè injustum. Unde Respublica non imperat, ut judex procedat secundum allegata & probata, nisi ex præsumptione veritatis, ac proinde quando Judici constat de contrario, præsumptio debet cedere veritati. Opposita tamen multorum Thomistarum sententia cum D. Thoma ut probabilis admittitur, Contra Petrum Navarrum, Adrianum, Panormium, Lyranum, Lessium, Sylvium, Malderrum, Lugo, &c.

Si judex *culpabiliter* tulit sententiam injustam, tenetur eam revocare, & damna compensare. Si verò *inculpabiliter*, eam solum tenetur retractare si potest sine suo gravi incommodo: ita communis.

De **JUDICE, TESTE, ET ADVOCATO**, & quando ad restitutionem teneantur agit in Tomo II. Part. III. Tract. V. post cap. 14.

G 2

ACCE-

rsde
kin

theo
logia

P. IV

ACCEPTIO PERSONARUM, qua dignior postponitur, est iniustitia mortalise genere suo; quia per eam violatur, vel iustitia commutativa, ut in iudiciis, & distributionibus beneficiorum: & officiorum per concursum; vel distributiva & fidelitas in dispensatione bonorum communitatis. Hinc juxta *Rebellum* est mortale in distributione locorum in *promotionibus Academicis* præferre minus dignum digniori, cum ista distributio fiat per oppositionem, sive concursum formalem.

REVS interrogatus, sed non iudicè, non tenetur aperire veritatem; tenetur si iudicè, id est, à iudice legitimo cum præviâ infamiâ, & semiplena probatione. Sunt tamen qui probabiliter dissentiant quando agitur de capite, & est spes evadendi; Quia præceptum de positivè dicendo vero videtur eo casu excedere vires conditionis humanæ. Certò ei licet infirmare auctoritatem accusatoris & testium, aperiendo occulta eorum crimina, fugere è carcere; ejus fores effringere; non tamen inficere vim custodibus. Ita *Theologi communius*.

DE RELIGIONE ET ACTIBUS ILLIUS.

CAPUT PRIMUM.

De Religionis virtute, Oratione, Horis Canonicis, Votis, & Religioso statu.

DE *Horis Canonicis* agitur hic infra Part. III. Tract. IV. cap. 4. de *Votis & Juramento* Tract. V. cap. II. §. 3. De *superstitione, & vitis oppositis* Tract. V. cap. I. §. 2. Hic principia, speculativa præcipuè ordine suppleuntur.

Religio est virtus quæ debitum Deo cultum exhibet. Hinc objectum ejus materiale est Dei cultus, formale hujus cultus specialis honestas.

Religionis actus elicitii sunt volitiones cultus Dei: imperati sunt, ipsi actus divini cultus, scilicet adoratio, oratio, votum, sacrificium, & similes, qui sunt objectum simul & effectus actuum elictorum quibus constituntur in esse virtutis istius speciei scilicet Religionis.

OFFICIUM DIVINUM tenentur recitare Ecclesiastici, etiam Regulares secundum ritum Breviarii Romani reformati, exceptis Ecclesiis & Conventibus in quibus constat aliud officium recitari ex consuetudine 200. annorum, quibus licet tamen Romanum assumere. Omnes etiam obligantur legere Officium Defunctorum die animarum, & Litanias die S. Marci, & triduo Rogationum; non autem legere Officium Defunctorum ut notatur in rubricis, nisi ubi id usum receptum est. Qui nulli Ecclesiæ est adscriptus, sed ordinatus Titulo patrimonii, probabilis tenetur ad ipsum Officium Romanum.

Reliqua practica de Officio sive Horis Canonicis traduntur infra Tract. 4. cap. 4. de Horis Canonicis.

VOTUM est promissio Deo facta de meliori: ad hujus valorem requiritur, 1. Voluntas se obligandi. 2. Advertentia quanta requiritur ad mortale. 3. Libertas. 4. Ea rei promissæ notitia ut non erret circa ejus substantiam, aut principale motivum. 5. Rei promissæ possibilitas, & honestas. Unde non potest esse

materia voti res mala, res indifferens, & res bona quatenus melioris impeditiva. 6. Denique in votente requiritur potestas se obligandi. Hinc vota professionis emissa ante annum ætatis 16. ipso jure sunt irrita.

Qui votet rem ab alterius voluntate sive factio dependentem, tantum tenetur, quantum in se est, procurare executionem: non tamen tenetur iste alteri æquari. Hinc liberi non obligantur votis parentum eorum Religioni offerentium. *Votum conditionale* obligat purificatâ conditione etiam turpi, non antecedenter. *Voti impletio* faciendâ est statim moraliter, vel juxta intentionem votentis: Si tamen quidpiam pro nullo determinato tempore absolute voteris, teneris illud exequi cum primùm commode poteris: sic tamen ut ad breve tempus illud differre non debeat mortale censeri.

Obligatio voti definit, 1. Definitione materiæ. 2. Defectu conditionis adjectæ. 3. Irritatione, id est, ablatione obligationis voti ab alterius consensu dependentis. 4. Commutatione. 5. Dispensatione. Unde potest simpliciter & directè irritare vota liberorum impuberum gubernationi familiaræ officientia, non alio, ut sunt votum castitatis, religionis &c. *Prælati regulares* potest irritare omnia vota à suis subditis emissa post professionem religiosam, excepto voto strictioris ordinis. Item, vota à suo prædecessore, imò & à seipso approbata. Non tamen vota Novitiorum, quæ suspenduntur ante professionem, per quam extinguuntur. Unde si non emittatur professio reviviscunt, nisi de vota dimissorum è Societate ante ingressum emissa.

Potestas irritandi vota subditorum, etiam convenit *Abbatissis*, cum ea potestas non sit jurisdictionis, sed gubernationis. Item, *Maritus* potest irritare vota uxoris repugnantia juri, quod habet in ejus corpus; quia in istis mulier viro est subjecta. *Pantifa* non potest irritare omnia vota Fidelium, cum eorum voluntates non habeat in omnibus sibi subjectas: Potest tamen ex justa causa cum iis dispensare in votis de facto emissis, cum sit circa res sacras supremus in terris arbiter.

Quilibet potest propria auctoritate, etiam ab ipse causa, vota sua mutare in evidentior meliora, si non sint vota reservata: Hæc etiam reservata potest mutare in votum religionis. Mutare autem in æquale, aut in minus bonum potest solus Superior: Quia talis commutatio est partialis dispensatio, quæ est actus jurisdictionis Ecclesiasticæ, sed absque aliqua causa, nec licitè, nec validè fieri potest.

Persona in cujus favorem facta est commutatio in æquale vel minus, potest, si velit, redire ad prius votum, non tamen, si propria auctoritate commutaverit in melius. *Votum reale factum uni Ecclesiæ*, & hujus nomine ab aliquo acceptatum, non potest à votente commutari in melius faciendum alteri Ecclesiæ quia prior Ecclesiæ acquisivit jus ad rem voto promissam per illam acceptationem. Si opus in quod facta est commutatio reddatur impossibile non tenetur ad prius votum redire.

Plura practica traduntur infra de VOTO Tract. V. cap. 2. §. 3.

STATUS RELIGIOSUS est status perfectionis per tria vota perpetua acquirendæ ab ecclesiâ approbatus. Ad eum requiruntur, 1. Vota substantialia, ea quæ perpetua castitatis &c. 2. Traditio sui à votente irrevocabiliter

littera Superiori. 3. Approbatio Pontificis ad talem statum in Ecclesia constituendum.

Solemnitas votorum, non est de essentia Religionis. Constat hoc ex Decretis Pontificis Pauli III. Pii IV. & ipsius Tridentini approbantium Societatis institutum, ac præcipue ex Bulla Gregorii XIII. edita an. 1584. quæ incipit *Ascendente Domino*, definitentis, vota simplicia Societatis constituere verè ac propriè Religiosum, æquè ac facit professio. Quia illos, qui ea emittunt æquè ligant religioni, licet non æquè hanc illis obligent. Idem olim viguit in ordine S. Basilii, August. & Benedicti, quod doctè probat *Basilii P. nrius* Augustinianus l. 7. de *Matrim. à C. 12. ad 22.* ubi dicit temporibus Apostolorum omnes Religiones solis votis simplicibus constituisse, & Religiosos votis solutis à suis Prælati dimitti potuisse, ut sit in Societate, cujus proinde instituti modus non est novus in Ecclesia.

Illam autem *solemnitas* voti religiosi, consistit in forma quadam fovendi ab Ecclesia præscripta, & reddita efficaci ad varios effectus morales, qui sunt, 1. Voventem adstringere religioni, vinculo utrimque insolubili. 2. Inhabilitare ad matrimonium subsequens, & præcedens ratum dirimere. 3. Reddere incapacem omnis Domini. 4. Solvere cætera vota simplicia. Ex *jure Cap. Scriptura 4. de voto.*

Professio ipsa Religiosa, est emissio voti solemnitis in Religione approbata. Ad ejus valorem requiritur, 1. *Ætas* 16. annorum ex Trid. 2. *Annus probationis integer.* 3. *Libertas à coactione, fraude &c.* 4. *Animus profitendi.* 5. *Consensus Superioris.* 6. *Ut profitem sit sui juris, liber, &c.* Eadem requiruntur ad valorem votorum *simplicium* Societatis.

Qui emisit professionem invalidam potest juxta *Trid. Sess. 15. c. 10.* reclamare intra quinquennium à die professionis, non post, nisi prius defuerit reclamandi potestas. Professio Religiosa ex Declaratione varia, delet omnia peccata ante commissa quoad pœnam, quod extenditur ad vota simplicia Societatis: De quo *Salus Suarez de Relig. Pellizarius &c.*

Pontifex dispensare potest in voto solemniti castitatis Religiosæ, quia tota vis & solemnitas quam habet professio, est ab Ecclesia. Patet 1. ex Bonifacio VIII. & ex Bulla Gregorii XIII. 2. Quia Pontifices in hoc voto sæpe dispensarunt, ut cum Ramiro Rege Aragonie monacho alisque apud Lessium, Malder. &c. & recentius cum Duce de *Joicense* Capucino. Non potest tamen dispensare cum monacho in sensu composito, quod solum volunt *Innocentius III. Cap. cum ad monasterium* de statu Monachorum, & alii doctores rem Deo consecratam non posse defacrar. *Charakter Sacerdotalis* est indelebilis, & ideo initiatus Sacerdotio auctoritate Pontifici fieri nequit ex Sacerdote non Sacerdos. Ita ex Theologis Societatis, aliisque docent plurimi de voto solemniti, Contra *Sotum, Capreolum, Sylvestrum, Estium, Sylvium, & alios favente his ut videtur D. Thoma Quæst. 189. Art. 3.*

Per votum *Obedientia* Religiosus obligatur, 1. Ad servandam Regulam in sua religione receptam. 2. Ad obediendum Superiori, & quidem sub mortali dum utitur his terminis; præcipio tibi in nomine Domini, in virtute S. Obedientie, aut similibus. In dubio præsumptio stat pro Superiore, adeoque illi obediendum est.

Per votum *Castitatis* tenetur abstinere ab omni a-

ctu castitati repugnante, idque sub mortali ex vi voti. Per votum *Paupertatis* tenetur nihil habere, & absumere, etiam extra suum monasterium, tamquam proprium, seu independentè à Superiore, & hoc etiam sub mortali peccato Sacrilegii in materia gravi. Per se loquendo, illud censetur grave in materia voti, quod est grave in materia furti. Varia repugnant paupertati in una Religione, quæ non in aliis, pro consuetudinum varietate. Religiosi professi successione in hæreditates jure communi sunt incapaces, & monasteria eorum nomine ex jure Belgico.

Plura præctica traduntur infra DE VOTO Tract. V. Cap. II. §. 3.

CAPUT II.

De Beneficii Ecclesiastici Natura, Acquisitione, amissione, Dominio, &c.

ECCLESIASTICUM BENEFICIUM definitur, ejus perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesie, propter aliquod officium spirituale auctoritate Ecclesie constitutum. Unde ejus defectu Castellorum capellania non sunt Beneficia, nec, per se loquendo, obligant ad Horas. *Seculare* beneficium est, quod secularibus, *Regulare* quod regularibus ex sua institutione confertur, unde nec *Seculare* Regularibus, nec contra conferrari potest absque dispensatione: in dubio præsumitur *Seculare*. *Simplex* dicitur, quod nullam habet præminentiam, nec jurisdictionem, ut *Canonicatus*: *Duplex* quod hæc omnia aut eorum aliquid habet, ut *Papatus, Episcopatus &c.* *Titulare* quod in Titulum perpetuum confertur, unde non potest auferri absque gravi causa, tale ferè est quodlibet beneficium *seculare*.

Olim Clerici per modum unius communitatis simul in communi vivebant sub Episcopo sibi, & singulis necessaria distribuent: unde tunc nullum habeant Dominium redituum sui Beneficii. Nunc habent Dominium bonorum patrimonialium, & quasi patrimonialium, id est, acquisitionum tamquam stipendium celebrationis &c. item illius partis proventuum sui Beneficii, quæ ipsis est necessaria ad honestam sustentationem. Probabilius videtur eos etiam esse Dominos partis *superflue*, cum jura absolute eis tribuant dominium fructuum sui Beneficii, nihil distinguendo inter partem necessariam & non necessariam. Deinde, Pars illa non est quoad Dominium, Ecclesie in communi, nec Pauperum; ergo Beneficiorum. Ita recentiores communiter, *Sotus, Covarr. Azor, Molina, Lessius, Sylvius, Wigers, Malderus*, Contra plures *Canonistas & Theologos antiquiores*.

Clerici tamen *Beneficiati obligantur* sub mortali partem fructuum congruæ sustentationi superfluum Pii causis applicare; non tamen ex Justitiâ, sed ex Charitate, & obedientia, ex qua non oritur obligatio restitutionis in Beneficiatis de ea aliter disponentibus, nec in eorum hæreditibus: Quia ejusmodi obligationem Ecclesia numquam declaravit, nec imponenda est, nisi de ea constet, cum in dubio melior sit conditio possidentis. Unde cum Concilia & PP. dicunt bona Ecclesiastica esse res Dei, Patrimonium Christi, &c. loquuntur de illis ante eorum divisionem,

vide
kin

theo
logia
P. II

nem, & de immobilibus, & mobilibus quæ sunt Ecclesiæ in communi, ut sunt vasa argentea, &c. Cum vero S. Augustinus, Hier. alii PP. expressè dicunt, Clericos esse fures aut Sacrilegos si illis ultra necessitatem utantur, vel loquuntur de obligatione charitatis ad usus Pios, vel per exaggerationem, qualiter S. Hier. loquitur etiam de Secularibus cleemosynas non erogantibus. *Ita plurimi hic apud Dianam, & favet D. Thomas* Quæst. 185. Art. 7.

Ecclesiastica bona immobilia, & mobilia pretiosa, alienari non possunt sine iusta causa, & solemnitate. Causa iusta huiusmodi alienationis sunt, 1. Urgens necessitas. 2. Pietas. 3. Evidens utilitas. Solemnitas ad eus valorem requisita consistit in his, 1. Debet eâ de re tractatus fieri in Capitulo. 2. Debet accedere consensus majoris partis Capituli. 3. Debet intervenire consensus Episcopi, vel Pontificis, ac Regis, quibus deficientibus invalida est etiam in foro externo, nisi sit res modica, ac pertinens ad mensam Prælati, qui absque solemnitate potest alienare mobilia non pretiosa, & renunciare juribus acquirendis, non tamen acquisitis. Papa non potest prohiberi alienare bona Ecclesiæ, cum non sit eorum Dominus, sed solum administrator. Ita ex variis Juris Canonibus deducit prædicta Lessius, Layman, alique.

Si Beneficiatus omittat Horas Canonicas post 6. menses à possessione, tenetur ad restitutionem, secus si ante: Tunc tamen peccat mortaliter contra Religionem, non contra Iustitiam; Quia non videntur fundatores voluisse obligare sub tanto onere. Horas negligens per 6. menses à possessione, Beneficio privandus est: Habens plura Beneficia ad horas seorsim sufficientia plura peccata committit, & tenetur ad restitutionem fructuum, pro rata temporis, fabricæ, vel pauperibus loci faciendam: Potest tamen sibi retinere partem proportionatam officiis non omittis, v. gr. Sacramenta ministrandi, Beneficio annexis, præsentia in Choro &c. Ita hic docet Layman, alique.

Residentia, est assiduitas commorationis in loco beneficii animo præstandi alicujus servitii Ecclesiastici. Ad eam tenentur habentes curam animarum ex præcepto divino à Pontifice indispensabili: Possunt tamen ex causa Episcopi singulis annis abesse ad 3. menses, non ultra, aliâs per se loquendo, peccant mortaliter, & tenentur ad restitutionem: Parochi verò per duos, Canonici possunt abesse per tres menses, sic tamen ut distributiones non faciant suas. Privantur si absint diutius, primo anno dimidiâ parte fructuum: Secundo omnibus istius anni fructibus. Omnia beneficia de jure communi ad residentiam obligant, sunt tamen quedam ex fundatione aut consuetudine libera ab ista obligatione. Colliguntur prædicta ex Trident. Sess. 24. Cap. 12. aliisque.

Beneficia acquiruntur 6. modis, 1. Præsentatione & institutione: Præsentatio etiam à Laicis fieri potest & confert jus ad rem; institutio à solis Ecclesiasticis. 2. Electione quæ propriè locum habet in Prælaturis, & parit jus ad rem. 3. Postulatione, ad quam consentire debent duæ partes tertiæ: non tribuit jus ad rem, adeoque est revocabilis: & Confirmatione, quæ est beneficii collatio in eum, qui electus, vel postulatus est. 4. Collatione libera, id est, quæ procedit ex mero conferentis arbitrio. 5. Resignatione in favorem secuta collatione. 6. Permutatione, dum accedit Superioris approbatio.

Jus Patronatus est jus præsentandi aliquem ad beneficium vacans; tribus modis acquiritur, 1. Fundatione, seu donatione fundi, in quo ædificata est Ecclesia. 2. Eiusdem ædificatione. 3. Donatione ad sustentationem ministrorum Ecclesiæ. Ex his Titulis, possunt ejusdem beneficii plures esse Patroni, qui conveniant de præsentatione alternatim faciendâ. Tituli illi rectè exprimuntur hoc versiculo.

Patronum faciunt, jus, ædificatio, fundus.

Patronatus Ecclesiasticus convenit personæ Ecclesiasticæ, Laicus personæ laicæ. *Jura Patroni sunt, 1. Præsentandi. 2. Honoris in processionibus. 3. Defensionis Ecclesiæ. 4. Alimentorum in casu inopie. Transferuntur hoc jus, 1. Successione hereditariâ. 2. Donatione. 3. Permutatione. 4. Venditione Domini cui annexum est jus patronatus.*

Episcopus est *ordinarius collator* omnium beneficiorum suæ diocesis, tam patronatorum, quam liberorum; sæpe tamen ex privilegio hoc jus competit aliis. *Pontifex* verò cum sit supremus Princeps & dispensator bonorum Ecclesiasticorum, est collator omnium Beneficiorum tribus modis, 1. Jure preventionis, id est, quando alicui confert gratiam expectativam ad Beneficium primò vacaturum. 2. Jure concursus, id est, quando confert aliquod Beneficium vacans, etiam nullâ interveniente Ordinarii negligentia. 3. Jure devolutionis, id est, quando ex juris dispensatione ob aliquam collatorum culpam jus conferendi ad Papam devolvitur. Rarò jure illo concursus vitur Pontifex, ad vitandam confusionem; sed ejus loco in variis Ecclesiis sibi servavit certos menses, ceteri Ordinarii relicti.

Capitulum regulare, & seculare, seclusis censuræ impedimentis, habent jus electionis, in qua servanda est forma Canonica, juxta quam vocandi sunt habentes jus eligendi etiam absentes, præsentium qui ob justam causam accedere non possunt, eligendum est suffragium.

Tribus modis fieri potest electio, 1. Per scrutinium, id est, collectionem suffragiorum, in qua necesse est ut major ac sanior Pars Capituli in eundem consentiat. 2. Per compromissum, id est, per potestatem eligendi uni vel pluribus commissam à Capitularibus. 3. Quasi per divinam inspirationem.

Ad capacitatem beneficii requiritur, 1. Thorus legitimus. 2. Clericatus. 3. Ætas competens. 4. Celibatus. 5. Libertas à censuris. 6. Probitas, scientia &c. Dispensatio Pontificis illegitimos reddit capaces cujusvis Beneficii. Episcopus solum potest cum illis dispensare ad minores ordines, & ad Beneficia simplicia, quibus non est annexus ordo Sacer. Constant hæc ex juriis dispositione, De quibus nos plura supra Tomo II. Part. III. Tract. I. in fine, circa Ecclesiastica Munia, Beneficia, &c.

Clericatus seu *primatonsura* est necessaria, sic ut si deficiente collatio Beneficii sit nulla. Ordo quem Beneficium ex suâ institutione requirit, debet suscipi intra annum, quod si beneficiatus omittat, peccabit mortaliter, poteritque ab Ordinario privari Beneficio. Ad *Episcopatum* requiruntur, 1. Ætatis anni 30. 2. Subdiaconatus. 3. Ut eo suscepto intra tres menses fiat consecratio, sub poena jacturæ fructuum & Episcopatus, si ultra tres alios menses negligatur. Ad *Abbatiam, Decanatum*, & similes dignitates requiruntur anni 25. saltem inchoati, uti ad Beneficium

etiam parochiale. Ad Beneficia *simplicia* requiritur Annus 14. saltem inchoatus: & ad Canonicatum Ecclesie Cathedralis ordo sacer, & annus 21. Ut *Monialis* sit capax Abbatie requiritur ut habeat annos ætatis 40. & 8. annis à professione in monasterio laudabiliter se gesserit. Ipso jure vacant Beneficia per *matrimonium* validè contractum, & per *professionem*, id est, per vota religiosum constituenta: Unde eorum resignatio ante finem Novitatus ritè facienda est.

Quæstiones alia circa acquisitionem, amissionem, permutationem BENEFICII Ecclesiastici, traduntur in hoc Opere infra Tomo II. Part. III. Tract. I. & præcedentibus. De SIMONIA circa Beneficia Ecclesiastica, & alias res sacras agitur ex professo hujus Operis Tomo II. Part. III. Tract. V. Cap. 12. in fine.

Hæreses & Errores.

Contra hanc Secundam Secundæ Theologiæ partem, recensentur cum suis Auctoribus, ac Refutatione, in fine Tomi I. hujus Operis sub hoc Titulo, *Notitia Generalis Dogmatum ab Ecclesia Damnatorum*, ordine Alphabeticò, sub his Titulis in particulari. *Concilium, Fides, Deus, Christus, Ecclesia, Evangelium, Apostoli, Hæreticus, Papa, Sacerdotium, Scriptura sacra, &c.*

Item, de Fide, Spe, Charitate supra Part. II. pag. 144. Item, de Justitia &c. in Titulis *Bellum, Inimicus, Injuria, Index, Juramentum, Lex, Mendacium, Occisio, Restitutio, Simonia, Tyrannus, Usura*, supra in *Notitia Generali* inchoanti pag. 144.

Item, de Jure & Injuria, supra Part. II. pag. 140.

TERTIÆ PARTIS
PARS PRIMA

DE
INCARNATIONE VERBI DIVINI.

§. I.

Incarnationis convenientia, necessitas, effectus, proprietates &c.

DE hoc Incarnationis mysterio, Quærit D. Thomas in summa Part. 3. Art. 1. *An fuerit conveniens verbum divinum incarnari?* Respondet affirmativè, uti & alii Theologi. Quia per Deum in carne visibilem cognoscuntur attributa divina per se alias invisibilia, v. g. Dei bonitas, justitia, sapientia, &c.

Neque dicas assumendo naturam humanam assumi etiam ejus imperfectiones, adeoque peccabilitatem.

Resp. enim, posse assumi imperfectionem sive malum pœnæ, non assumendo malum culpæ, cum culpa à malo pœnæ separabilis sit, & Dei infinitæ sanctitati repugnet.

Quærit idem art. 2. *An necessarium fuerit Verbum Divinum incarnari?*

Resp. Non fuisse necessarium *simpliciter*. Quia potuit alius viis ac modis Deus finem suum assequi, fuit tamen necessarium *secundum quid*, scil. ut melius eum assequeretur, ad fidem, spem, charitatem, sui que communicationem, & malorum remotionem. An sine peccato originali Verbum incarnatum fuisset, infra dicemus.

Purus homo non potuit satisfacere pro tota natura humana. Quia peccatum est malitiæ infinite.

Quærit art. 4. *An incarnatio facta sit principaliter ad delendum peccatum originale, an ad delendum peccata actualia?*

Resp. Ad originale principaliter, quia peccatum illud est majus *extensive*, scil. ad omnes; quamvis actualiale sit majus *intensive*, quia est magis voluntarium, utpote propria singulorum peccantium voluntate commissum.

Quærit art. 8. *An Unio Verbi sit idem quod assumptio?*

Resp. negativè. Quia natura divina rectè dicitur unita, non tamen assumpta. Nam unio importat relationem, sed assumptio denotat actionem vel passionem.

Hinc Pater & Spiritus Sanctus uniunt, sed non assumunt, Filius unit, & assumit. Item, Natura Divina est unita, non tamen assumpta.

Quærit ulterius. An unio Verbi divini ad humanitatem, facta sit in Natura sive essentia, an in Persona divina?

Respondent cum D. Thoma *Quæst. 2. Art. 2.* Theologi, factam non esse in Natura; sed in Persona. Quia Natura significat essentiam speciei, Persona totum habens naturam tamquam partem formalem, & sui perfectivam: ideoque ad hanc dicitur immediate facta unio hypostatica, unaque esse in Christo persona, unumque suppositum.

Persona, hypostasis, subsistentia non distinguuntur conceptu intrinseco, sed tantum connotato.

Assumi potuit à Verbo hypostaticè natura Angelica. Item, natura irrationalis v. gr. leonis assumi potuit in unitatem suppositi, etsi ea non videret Deum. Potuerunt etiam assumi duæ humanitates, aut una humanitas cum natura Angelica. Non ideo tamen necessariò dicerentur illæ duo homines, sed unus cum duplici humanitate, uti docent Theologi communiter.

Non potest hypostaticè assumi natura habens, & simul retinens propriam subsistentiam, uti nec ab humanitate Christi ea retinetur.

Quoad *Meritum Incarnationis*. Nec humanitas Christi, nec ipse Christus de factò illam meruit, etsi absolute potuit per opera subsequenta. Nec Patres eam meriti sunt, aut potuerunt mereri de condigno: quamvis poterant mereri de congruo illius circumstantias ut fieret tali tempore &c.

Virgo etiam *Deipara* non meruit de condigno, sed tantum de congruo *maternitatem* Christi. Ita de merito communiter Theologi.

Quoad *Gratiam in Christo*. Fuit in illo gratia habitualis, & ejusdem speciei cum gratia nostra. Illa de lege ordinaria magis augeri non potuit: quamvis potuerit absolute. Ex vi istius gratiæ non potuit Christus dici filius Dei Adoptivus: quia non erat Persona divinitati extranea, quod requirit ratio adoptionis.

Fides

inde
kin

theo
logia